ԹԷՈԴՈՐՈՍ ՔՌԹԵՆԱՒՈՐ

ՃԱՌ ԸՆԴԴԷՄ ՄԱՅՐԱԳՈՒՄԱՑՈՅՆ

ՆԵՐԲՈՂԵԱՆ Ի ՍՈՒՐԲ ԽԱՉՆ ԱՍՏՈՒԱԾԸՆԿԱԼ

ԳՈՎԵՍՏ Ի ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆՆ ԵՒ Ի ՄԻՇՏ ԿՈՅՍՆ ՄԱՐԻԱՄ

ԹԷՈԴՈՐՈՍ ՔՌԹԵՆԱՒՈՐԸ ԵՒ ԻՐ ՃԱՌԵՐԸ

Թէոդորոս Քռթենաւորը ծնուել է հաւանաբար Է դ. սկզբին: Եղբօրորդին է Կոմիտաս կաթողիկոսի եւ քեռորդին՝ Եզր կաթողիկոսի: Նախնական ուսումը ստացել է հօրեղբօր ձեռքի տակ եւ ապա՝ Սիւնեաց վարդապետարանում Մաթուսաղայի մօտ: Քռթենաւոր *է կոչուել, ըստ երեւոյթին, քրմազգեստ ճգնակեաց լինելու պատճառով: Եղել է Արագածոտնի Ս. Աստուածածին վանքի վանահայրը, Եզր կաթողիկոսի հետ մասնակցել է 638 թ. Կարինի ժողովին: Թէոդորոսին են աշակերտել ապագայ կաթողիկոսներ Սահակ Զորոփորեցին (677-703 թթ.) եւ Յովհան Օձնեցին (717-728 թթ.):*

Թէոդորոս Քռթենաւորի գրչին պատկանում են երեք ճառեր, որոնք հրատարակուել են Յովհան Օձնեցու մատենագրութիւնն ամփոփող հատորի մէջ[1]*:*

ա. Ճառ ընդդէմ Մայրագումացոյն. *գրուած է 630-ական թթ.: Այստեղ շատ յաճախ բացարձակեցւում են Մայրագոմեցու դաւանաբանական տեսակէտերը:*

բ. Ներբողեան ի Սուրբ Խաչն Աստուածընկալ. *երկի ազդեցութեան որոշակի հետքեր կան Սահակ Զորոփորեցու Խաչի շարականներում եւ Անանիա վարդապետ Սանահնեցու Վաղարշապատի Կաթողիկէ Եկեղեցու ներբողում:*

գ. Գովեստ ի սուրբ Աստուածածինն. *վենետիկեան օրինակից զատ, առկայ է նաեւ ճառի երուսաղէմեան օրինակը*[2]*, որն, ըստ Նորայր արքեպիսկոպոս Պողարեանի, վենետիկեան ձեռագրի համեմատ ունի կարեւոր տարբերութիւններ, որոնց հաշուառումով էլ ներկայացւում է բնագիրը:*

Յակոբ Քէոսէեան

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

1. **Յովհաննու Իմաստասիրի Աւձնեցւոյ** *Մատենագրութիւնք,* Վենետիկ, 1953, էջ 171–183:
2. *Մայր ցուցակ ձեռագրաց Սրբոց Յակոբեանց,* հտ. երկրորդ, կազմեց Նորայր եպս. Պողարեանը, Երուսաղէմ, 1953, էջ 24–28:
3. *Ընտրանի հայ եկեղեցական մատենագրութեան,* աշխատասիրութեամբ՝ Պօղոս Խաչատրեանի եւ Յակոբ Քէոսէեանի, Ս. Էջմիածին, 2003, էջ 202–207:

ՏԱՌԱՆԻՇԵՐ ԲԱՂԴԱՏՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ

Ե – Մատենադարան Սրբոց Յակոբեանց (Երուսաղէմ), ձեռ. թիւ 154, Խթ (ըստ Մայր ցուցակ ձեռագրաց Սրբոց Յակոբեանց, հտ. երկրորդ, էջ 24–28):

---

1 Տե՛ս **Յովհաննու Իմաստասիրի Աւձնեցւոյ** *Մատենագրութիւնք,* Վենետիկ-Ս. Ղազար, 1953, էջ 171–183:

2 Տե՛ս *Մայր ցուցակ ձեռագրաց Սրբոց Յակոբեանց,* հտ. երկրորդ, էջ 24–28:

ԵՐԱՆԵԼՈՅՆ ԹԷՈԴՈՐՈՍԻ ԸՆԴԴԷՄ ՄԱՅՐԱԳՈՒՄԱՑՈՅՆ

1 *Ահա այժմ նորահրատ տոչորեցաւ բոց, եւ ըզբեղմնաբեր տունկս բանական դրախտին, ճշմարտոռոգ աւետարանին համբակս համրացուցանել ճարակի, եւ զքաջուղէշ եւ զլիապատար հաւատոյն խայրիս թառամեցուցանել նկրտի:* 2 *Ձեզ ասեմ, որդիք լուսոյ, մի՛ տարփայք խաւարի, եւ մի՛ զարտուղիք յարքայական պողոտայէն. եւ մի՛ ստունգանէք չորեքտառեան աւետարանականաւանդ փողոցն՝ որք յերկնակառոյցն վերակոչեն քաղաք զձեզ, եւ վատամիտ*[1] *յուլութեամբ վերջանայք ի քաջամարտիկ նախահարցն արդարահրահանգ հետեւանաց:*

3 *Քանզի ահա վերայայտեցան այժմ ի տանս Թորգոմայ նորածին դառնութեան զարմք, աւցտողք ճշմարտութեանն. որք կաթարոսք արտաքուստ երեւին դուարեանն զգեստաւք, եւ խաչակիր մարմնակրութեամբ, եւ ներկերպին գազանադէմք, խրթնազգեստք, խուճապողք, տգիտախոզխոզք, քծնաբանք, գաղտապատիրք, գողտրաբարբառք, ապաժուժախորհք, դժապանք:* 4 *Որք անսարսափելի մտաւք եւ անձնահանճար իմաստիւք ահա յաւակնեալք յարաձգին առ բոլորիցն արարող եւ համագոյիցս փրկող Բանն Աստուած. եւ ի թագէ տնաւրինական կրիցն զմինն ի բաց կապտեն զակն հաւատոյն, որպէս զի զբոլորն ուրասցին զփրկանակն զկիրառութիւնսն. կիսափրկումն մարդոյն առադրելով՝ մասնառութեամբ դաւանիլ զփրկանակն Բանի զտնաւրինակրութիւն:*

5 *Արդ չարահաւեալ զիսորհուրդս իւրեանց՝ սկզբնականին մատենագրել այսպէս. Ոչ, ասեն, տկարութեամբ՝ այլ կարողութեամբ յաղթեաց մարտի թշնամւոյն. իւրական վկայեն բանքն.* Ոչ աւարի տուն սկայի, եթէ ոչ նախկին հզաւրն կապի՞: 6 *Եւ եթէ այս ճշմարիտ է, յայտ է, ասեն, թէ անընդունակ է առաջթարգմանութիւն աւետարանին, որ յաղաւթակայութեանն զահաքրտնութիւնն պատմեն ամենակարողի Բանին Աստուծոյ, եւ զի հրըշտակէն քաջալերելն:*

7 *Զի՞նչ արդեաւք այսպիսիքս կարծիցեն զիւրեանց ծայրակոտոր իմաստսն, աղէ ասասցեն մեզ մուրագիտ աղանդաբերքն:* 8 *Մարմնակա՞ն կիրառութեամբքն փրկանակն Բան վարակեալ հերքեաց զթշնամին մարդկան, թէ մերկ աստուածաբուն զաւրութեամբն. եւ թէ իւրական յատուկ բնութեամբն՝ զի՞նչ պէտք մարդոյն զգեցման. որոյ կամակարաւղ հրամանին ոչ ոք դիմակացիլ զաւրէր:* 9 *Վասնզի ոչ զէական իւր բնութիւնն ի փորձ հանդիսի տուեալ, այլ զիւրական մարմինն յաղթող ախտի եւ ապականութեան եւ մահու ցուցեալ. եւ մարմնական կիրառութեամբն պատրեալ զթշնամին՝ ի գործ պատերազմի կոչէր. զի իբրեւ առ Ադամն մատուցեալ ի փորձ՝ որպէս յԱստուծոյ կործանեսցի պարտեալ:* 10 *Քանզի աստուածական անուամբն պատրեալ զնախկին մարդն բարիատեացն թշնամին, սակս այսորիկ մարմնոյն զգեցմամբ եւ յանձնառող զմարմնական կիրսն փրկանակն Բան իրագործելով, խաբեալ զթշնամին պարտեալ ամաչեցոյց. եւ փրկեաց մարմնականաւքն զմարմնականսս:*

11 *Արդ ի զե՛ր կառու զաչս մտաց սրտիդ առ նախաստեղծ մարդն. եւ որ ինչ յաղագս պատուիրազանցութեանն պատուհասակրեցաւ՝ իմաց զիւրաքանչիւրսն:* 12 *Եւ նախիմաց լեր զտէրունական աւրինադրութիւնսն. Յամենայնսն վայելեսցես*

---

1 *Յօրինակին՝* վատավիտ

ա Հմմտ. Մատթ. ԺԲ 29-30, Մարկ. Գ 27-28:

ի յոքնաբուսական տնգոցն. բայց առ այդ մի հպեսցիս փայտ իմացական բարոյ ի չարոյ: 13 *Աստանաւր ծանիր զերկիւղն սկիզբն ամենայն բարոյ եւ չարոյ, եւ որ ինչ ի մարդումն առբնացեալն էին կիրք՝ եւ զնոյնս եւ բարէստեղծողն Աստուած պատուիրանադրեաց:*

14 *Արդ երկիւղ ի բնութիւն, եւ աներկիւղութիւն ի յանձնիչխան կամսն իմա՛ց:* 15 *Յաղագս այսորիկ անդէն առաձեռեալ աւրինապահումն, զիւրական հաճոյիցն բարեխնամողն Աստուծոյ առ նա մեղադիր զմարդոյն առնելոյ զկամս:* 16 *Իսկ նորա ինքնիշխանութեամբ թիկնադրեալ զերկիւղ աւրինացն, ուստի մեծափառութեան ցանկացեալ՝ յանհպելին մերձենայր փայտ ապարասանաբար, եւ գեղաղէշադիտակ զխայրին կապտէր յաւակնազեղց:* 17 *Իսկոյն ի ճաշակելն ի նախազգեցիկն արտամերկանայր ի փառացն. եւ ապա ներգործէր նմա յիշումն աւրինադրին. Յորում աւուր ուտիցէք յիմացական խայրոյդ, ի նմին մեռանիջիք յաւուր:*

18 *Սակս այսորիկ յամենագիտէն Աստուծոյ երեսաց հարթուցեալ սաղարթապատ եղանիւր. խաւսափեալ ընդ յաւէտուղէշ տնգովքն հրաժարել ըղձանային ի մահահրաման պատուհասողէն:* 19 *Դարձեալ ի հեզահարցումն դատողին յուսակնեալ, անգիտակ զմի արդեաւքն կարծեցին ի չհրամայեալ խայրին հպեցար:* 20 *Տիրապատճառեալ աղեղնաբանէր, եւ զկողամարդն ցուցանէր առ ի խայրիոցն ճաշակման:* 21 *Իսկ նա զարբանեակ չարին:* 22 *Իսկ արդարագիտաւղն Աստուած զիւրականն վերածեաց զճշմարտութիւն:* 23 *Կշտամբէր զկամաւոր սխալանսն նոցա եւ զապերախտութիւն. պատուհաս նախկին զցաւաւքն ծնանիլն առաջատարփին. երկրորդ՝ զանիծադրութիւնսն տայր ամայավայել բուսաբերին*[1]*. երրորդ՝ երկիքն քրտնաբերքն. չորրորդ՝ մահադարձ հողանալն:* 24 *Յորմէ սարսռացեալ վրդովէին ամենայն բանականացն սեռք. եւ հրճուանայր տիրակարծ իշխանն մահուն:*

25 *Իսկ անսկզբնագոյ ողորմութեանցն Աստուած բարեգորովեալ՝ ի վհատեալսն նկատէր նպաստատու աւրինադրութեամբ փարախել զցնդեալսն:* 26 *Վերայայտեաց արս արդարս. առաքեաց մարգարէս աստուածաքարոզս. սականեաց զապարասանսն զանազան հարուածովք:* 27 *Յետ այսորիկ ամենայն վարժից՝ զանմահ ի տեսականութեանն տարփայր մահկանացուիս փրկել ազգ, վայրիջեաց յանպարագրական ծոցոյ Հաւր էական Բանն անմահական բնութեամբն, եւ անսկզբնական էութեամբ ներտաղաւարեցաւ ի ծննդական ի սուրբ կուսէն. եւ անպարատեղի բնութեանն պարունակատեղէր իննամսեայ ժամանակաւ ի համբարականի կնոջ. եւ զերկնայինն ոչ թողոյր թափուր տեղի. սաղմնառեալ միացաւ ընդ մերաստեղծակ բնութեան մարմնոյ, որպէս ինքն կամեցեալ գիտակ անճառաբար:* 28 *Ոչ զիւրն ստեղծ բնութիւն, այլ զմերն առստեղծեալ միացոյց իւր մարմին:* 29 *Ոչ էրն փոխեաց, եւ ոչ զեղեւն չփոթեաց, այլ բնութեամբ միացոյց ընդ մերումն, անբաժանաբար մնալով ի նմին Աստուածն Բան բովանդակեալ զյարգանդին բնակիլն:* 30 *Ստրկից մարդկան ծնաւ ի կուսէն անապականաբար. եւ զցաւոցն ելուծ զդատակնիք, իմա՛ զծննդոց փրկաւղ. եւ կիրքն անախտք պատուհասառող կրիցն:*

31 *Ընկալ զքաղցն կարաւտացելոյ դրախտին վայելից յագումն. զվաստակն՝ տարժանեցելոյ երկսն, եւ տարփողի առաջին անաշխատելի կենացն հանգիստ զծարաւն՝ պասքելոյ ըղձման ադենաբուղխ ազբերն արբումն. զքիրտն՝ անիծիցն քրտանն բարձումն. զերկիւղն՝ մահուանն երկիւղին ազատումն. զչարչարանսն՝ չարչարանացն փրկումն. զմահն բարձաւղի*

---

1 *Յորինակին*՝ տարամավայելաբուսաբերիւր

կենացն փայտի անմահութիւն. զյարութիւնն՝ սկզբանն կարաւտեալ[1] *լինելութեան դարձումն. զհամբարձումն՝ զկնի պահպանութեան պատուիրանին խոստման ծանաւթութեան:*

32 *Դարձեալ իմա՛ց ի մեզ երախտագործեալ փրկանակն Բանի զմարդն եղանիլ:* 33 *Եւ զի մի՛ ոմանք պիտակապէս վարկանիցին զմարդեղութիւնն Տեառն, եւ ոմանք՝ սոսկ մարդ ծնանիլ ի կնոջէ, յայտ առնէ՝ զճշմարիտն լինել մարդ ի կուսէն Աստուած՝ բացայայտելով գիտասցուք, ընկալեալ զարգացումն հասակի մարդ վերայայտիւր մեզ զինքն:* 34 *Ատեցող զչար՝ տղայն, եւ ընտրող զբարին ըստ Եսայեայ, վկայէ Աստուած ճշմարիտ գոլ. քարոզիւր դիասնունդ լինել՝ զՄարկիոնի սանձեաց զաներասանակ բերանն, որ առաչաւքն դաւանէր զլինելն մարդ:* 35 *Իսկ ի կուսական ի ստեացն ցնդել զկաթն՝ զՍամոստացւոյն ցամաքեցոյց զդժընդակաբարբառ զլեզուն. որ չնորհագործ որդի անուանէր, եւ ոչ զԲանն Աստուած՝ մարդ լեալ դաւանէր:*

36 *Քաղցեաւ ի փորձարկութիւն անապատին, ստուգապէս զինքն վերայայտելով մարդ:* 37 *Փորձպիտին հարցագիտութիւն կոչաւորութեան բացայայտելով զոչ իմացականն գիտակ առնել զնա, եւ զնախապատիրն ամաչեցուցանել յոյս. որ զառ ի Բանէն կենագործութիւն ոչ գիտէր մահացելումն լինել. այլ ճաշակմանն մահածութեամբ միայն հրճուանայր սխալանացն սադրիչ:*

38 *Վաստակեցաւ իսկապէս. ինքն գիտէ՝ փորձագործութեամբ վկայեալ զեղանիլ վասն մեր մարդ:* 39 *Եւ զի զնա զնոյն՝ Աստուած ծանիցուք, տիրաբանեալ ասէր, առ իս հետեւեցարուք, տաժանեալքդ, եւ ես հանգուցից զձեզ:*

40 *Ծարաւեցաւ արդարապէս. եւ ինքն գիտէ մերով պիտաւորութեամբն ծանուցանիլ զինքն գոլ մարդ ճշմարիտ:* 41 *Եւ զի զնա անմահութեան իմացուք աղբիւր ծարաւականացն պարգեւել ասաց կենդանի ջուր, եւ վտականալ աղբերց անմահականաց ի նայն հաւատացելոց իբրեւ ի ճշմարիտն Աստուած:*

42 *Տրտմեցաւ ճշմարտապէս, որպէս ինքն գիտէ, կատարեալ վկայելով զինքն տնաւրինացեալ, բանական ունելով զոգի եւ զմիտս:* 43 *Եւ զկիսամարդն դաւանողաց կարկեաց զբերանն. եւ զնախաստեղծին մահաժառանգութեանն եբարձ զսուգ:* 44 *Երկեաւ ի մահուանէ, որպէս ինքն գիտէ, ճշմարիտ յայտնելով մեզ զինքն եղանիլ մարդ, եւ զՄանիներեցոցն ընդբերանեաց զլեզուս. որք ստուերակերպութեամբ նաւթճեն զմարդեղութիւն նորին փրկանակն Բանի:*

45 *Յայսմ տեղւոջ ընդգճեալ դիմամարդք ճշմարտութեանն՝ ճառ արկեալ յեղանակեն. Երկիւղ, ասեն, ոչ է ի սկզբնեղութիւն բնաւորեալ, եւ ոչ է Աստուծոյ գործած, այլ վերջապարուկ ներգործեալ յարանայ ախտ:* 46 *Արդ ո՛վ որոճողք ստութեանցն, զմէ՞ մոլորիք ի բոլորիցն արարողէ, եւ զսահմանեալ ճառագրութիւնսն վրդովալից գործականութեամբ փութայք կատարել. քանզի որպէս ձերունդ վկայեն ճառք, ախտիւ առլնուք:* 47 *Այլ ո՛վ յամառողք, ի նախարարութեանն իմացարուք բարեգոյակ ստեղծեալ կամս եւ անձնիշխանականս, ընդ նմին բնաւորեալ եւ երկիւղ տիրափառական:*

48 *Արդ որպէս յարդարընկալ կամացն ինքնատիրութեամբ արտաղանցեաց, նմանունակ եւ մահընկալ պատուհասիւ՝ բնաւորականաւն զարհուրեցաւ երկիւղիւ:* 49 *Քանզի ուր եկամուտ ներգործի երկիւղ, անդ արութիւն ոչ անուանի:* 50 *Վասն զի քաջութիւն է՝ զբնաւորա-*

---

1 *Յորինակին՝* պարութեանն ... կատեալ

կանոն փոխագործութեամբ պարտել, զայն որ իւր կամաւորութեամբ ընդ բարւոյն բնացաւ:

51 *Ուստի եթէ ոչ ընդ բնութեանն առգոյացեալ էր երկիւղն, զիա՞րդ անբնականաւն զարհուրէր. կամ որպէս բարէստեղծողն Աստուած՝ զոչն ընդունակ՝ պատուհասակոծ առնէր, թէ* Երկերուք ի Տեառնէ Աստուծոյ ձերմէ՞: 52 *Աղէ զարհուրեցո՛ դու զտունկ, վրդովեցո զգետս, հայցեա՛ց բարեգործութիւն առ ի նոցանէ. յայտ է թէ ոչ հնազանդին. վասն զի ոչ է ի նոսա բնաւորեալ յասացելոցդ:* 53 *Արդ ի-մա՛ զերկիւղն բարւոյ առիթ լեալ:* 54 *Երկիւղ ի Տեառնէ պատիւ Տեառն. երկիւղ ի մահուանէ՝ արդարութեան գործարան:* 55 *Բայց մի՛ ինձ աստ զանյուսութեան ներածցես զերկիւղ, ո՛վ դու, այլ զբնաւորականին:*

56 *Քանզի յերկաւուր նախասացութեամբ պատմեաց վերակենցաղիլ ի փրկանակն Բան:* 57 *Արդ եթէ ոչ երկեաւ առեցելովն, յայտ է թէ եւ ոչ մարդացաւ. որպէս Մանիքեցիքն վկայեն:* 58 *Եւ եթէ ի նախասացելոցդ ոչ յանձնառեաց, ապա ոչ ունէր բանական ոգի. որպէս կիսադաւանն ասաց Ապաւղինար դաւոդիկեցի:* 59 *Դարձեալ՝ թէ ախտ ներածես վարկանել յերկիւղն, սակս է՞ր ոչ ի քաղցն եւ ի ծարաւն եւ յընդունելութիւն կերակրոցն նոյնպէս վարկանիցիս. քանզի մեզ նմանի քաղցեալքն եւ ծարաւիքն ընդ հաշանաւք անկեալ տժգունին, եւ պակասին առ ի նոցանէն ուժեղութիւնքն ...*[1] *իսկ առլցեալքն մարմնական պիտոյիւքն՝ առոգացեալք յաւրանան, եւ տոչորի ի նոսա բոց ախտիցն:* 60 *Իսկ փրկանակն Բանի ոչ այսպէս կիրք. քանզի յաղագս մարմնաւորութեանն բացայայտելով զինքն գոլ ճշմարիտ մարդ, զբնականսն մեր առաջի արկեալ՝ քաղցեաւ եւ ծարաւեցաւ, անընկալ ի հաշանաց եւ մաքուր ի մեղաց՝ Աստուածն Բան մերառեցելովն. քանզի ոչ գործեաց զանաւրէնութիւն, պիտառոցէ մարգարէն, եւ նենգութիւն ոչ գոյ ի շրթունս նորա. այսու տարացուցիւ իմասցուք զերկիւղն:*

61 *Արդ ամենեցուն բացայայտ է, եթէ մահ յանցանաց ընձեռեցաւ պատուհաս. իսկ Աստուածն*[2] *Բանի ոչ ինչ գործեալ դատապարտական, սակս է՞ր մեռաւ, եթէ ոչ մահուամբն իւրով մահուն գործեաց մահ:* 62 *Դարձեալ ի մերում մահուանն ապականութիւն եւ եղծումն գործառնի. իսկ Աստուածն Բան մերառեցելովն մահացեալ, անապական եւ անմահ մնաց նովին մարմնովն:* 63 *Քանզի զմեռանիլն ստուգապէս՝ հիւսանիլն կտաւովն եւ ի տապանի ներծածկիլն վկայեն ճշմարտութեանն*[3]*. եւ ի զինահարիլն բխումն արեանն՝ պիտառոցէ ըզկենդանին մնալ:* 64 *Քանզի ոչ զէականն իւր բնութիւն, այլ զտնաւրինեալն արտափչեաց ոգի. անքակ եւ անբաժին մնացեալ ի բանական ոգւոջն Աստուածն Բան ի նմին մարմնի բնութեանն:*

65 *Աղէ ասասցեն մեզ անձնահանճարքն, եւ ճշմարտութեանն անիմայք. երկիւղ ի հրանիւթ բնութեանն անմարմին հոգեղինացն բնաբա՞ր առգոյացեալ է, եթէ վերջաբուսակ ախտակրին. եւ եթէ ոչ բնաբար, զիա՞րդ անդրլակի փառատրեն զէականն Աստուած անընգալքն*[4] *երկիւղի:* 66 *Ապա եթէ ի գոյեղութեանն առլցեալ ունին զերկիւղն ամենից բացայայտ է՝ թէ անախտք են:* 67 *Ուստի ամենայն անկարութեանն սկիզբն արտայայտեցաւ աներկիւղութիւն, որում նախկին բանսարկուին պիտառոցէ անկումն, եւ երկրորդ՝ նախծին մարդոյն:* 68 *Իսկ եթէ զառ ի բարւոյ*

՝ Տե՛ս Ղեւ. Իե 36, Եզեկ. Ե 24, Սոփ. Ա 7, Յայտ. ԺԳ 7:

1 *Յօրինակին բառ մի անընթեռնելի*

2 *Յօրինակին՝* յԱստուածն

3 *Յօրինակին՝* ճշմարտութիւնն

4 *Յօրինակին՝* անընգրն

միայն վարկանիմք ունել զերկիւղն, նովիմբ իմասցուք եւ զառ ի չարչարանացն: 69 *Վասն այսորիկ արութիւն անուանի քաղցիւ քաղցի համբերել, եւ երկիւղիւ երկիւղի:*

70 *Ոչ զարհուրի, ասեն, գրկընկալ մանուկ. յայտ է ասեն, թէ եկամուտ բաղկանայ երկիւղ:* 71 *Առ քեզ ասեմ, որ զծաղրականդ բարբառիս. նա բանաւորութիւնն ո՞չ ապաքէն ընդ սկզբնեղութեանն առբնացեալ է ի մարդումն. սակայն թերահասակ մարմնոյ գոյացութեամբ ոչ զաւրեղանայ քնարգել բան, այլ զխժական բառ երգէ ձայն. նմանապէս բաղկացեալ իմասցիս զերկիւղ. եւ մի՛ յաւէտաղիւղաջեալ զանգիրսն բարբառելով յախմարացն յագաչմունս:* 72 *Ոչ ոք տաժանեալ յերկս՝ արիւն վիժաքրտնի. եւ եթէ մարդում, ասեն, ոչ բաղկանայ զիա՞րդ արդեաւք զՅիսուսէ Որդւոյն Աստուծոյ իշխեսցէ ոք զայս բերանաբացել:* 73 *Արդ, խաւլացեալդ ի չարափառութեանդ, յումէ՞ լուար զանբնակ գործոյդ լուր. գրումն աւետարանին որպէս արեան ասաց տարացուցաբանութեամբ քիրտն, այլ ոչ թորումն անգինահար արեան:*

74 *Արդ կաճառք բանիցն յուզեալ՝ դարձեալ վիճաբանին:* 75 *Եռակի ճառագրեալ աւետարանական տառիցն պատմութիւնք անմիաբան ի միմեանց գտան. յորոց զմին ընտրեալ գովեսցուք, եւ զմիւսն հերքեալ արտաքսեսցուք ի սրբումն կոչարանէն:* 76 *Քանզի բազմերգելին Գրիգոր առաքելաքարոզ նահատակն Քրիստոսի զամենայն աւետարանական պիտառութիւնսն ճառագրեաց՝ զոր ինչ յաղագս Աստուծոյ Բանի*[1] *տնաւրինական կիրառութիւն պիտառէր. իսկ զահաքրտնիլն եւ ոչ յատուկ ձայնիւ յիշատակեաց. ուստի յայտ է, ասեն, եթէ հնապատմութիւն աւետարանին ոչ է ընդունակ:* 77 *Եւ եթէ ոք քան զնախաքարոզն Գրիգոր խորհեսցի լինել իմաստուն, եւ այլ ինչ նորաձեւեսցէ ճառել, այնպիսին դատապարտեալ է ասեն:*

78 *Արդ ո՛վ խաբողորսակ թշնամիք, ներբողելով ձեր զճշմարտաքարոզ վկայն Քրիստոսի զյոգներջանիկն Գրիգոր՝ սրտաղաղակ բանիւ սփածանել մերկութեանն ծածկոյթ, դովին այդու բանիւ՝ ցուցից յայլումն տեղւոջ՝ բամբասանս յարդարեալ ձեր նախադրուատին Գրիգորի, այլ ոչ գովեստ. քանզի որթոդոքսական վերնադիտաւղ քրիստոսազգեստ նախահայրքն գումարեալք ի Նիկիապողիս՝ կանոնադրեցին երկակի հնգեակ*[2] *եւ եզակի քառեակ թուով միայն՝ ի սրբումն կոչարանին ընթեռնուլ թուղթս զաստուածաքարոզ առաքելոյն Պաւղոսի. եւ ի նորապատում գրութեանն զնոյն չարագրութիւն վերառեալ է:* 79 *Իսկ բարեդրուատելին Գրիգոր զառ ի հարցն լռեալն եւ ոչ մակադրեալ ի նոր թարգմանութիւնս, վկաբանութեամբ ճառագրեաց, թէ Անաւրէն իշխանն իբրեւ աստուածանալն կամեցաւ, ասէ մաքուր Առաքեալն, զամենեսին ընդ մեղաւք գրաւեաց. եւ այս ի հնապատումն տառսն վերատառեալ է, այլ ոչ ի նորապատում չարագրութեանն:*

80 *Արդ եթէ սակս ոչ գծագրութեան*[3] *ի նորաբեր թարգմանութեանցն հնագում աւետարանին իբր զոչ ճշմարիտ ի բաց ընկեցեալ մերժեսցի յեկեղեցւոյ, ընդ նմին խոտեալ բամբասի եւ մեծ մակադիտաւղն Գրիգոր ստուերաբանութեամբ դրուատեալն ի ձէնջ:* 81 *Ապա եթէ ճշմարտապատումն Գրիգոր ոչ ըստ համաւրէն աւետարանական կարգաբանութեամբ գլխոցն բաղդատեալ չարագրեաց, այլ յատուկ պարզմտութեամբ ըստ ախմարացն լսելութեամբ բաւել զառժամայն պիտոյիցն սակաւամասնութեամբ վկայութիւնս առաջի*

1 *Յորինակին՝* Աստուծոյ Բան

2 *Յորինակին՝* եռակի հնգեակ

3 *Յորինակին՝* գծագրութիւն

եղեալ՝ մարգարէական տառիւք հաստատէր, արդ զմէ անփապ լինիք զնմանէ պատճառադրութեամբ: 82 *Աղէ՞ ի յիշումն եկեսցէ ձեզ իսկապատում տարմաբանիցն գործադրութիւնք՝ զոր ինչ յաղագս նորին բանի հետեւեալ են:*

83 *Ուստի նախկին յոլովից գոլով հայր ճշմարտասէր անձանց՝ տէր Բասիլիոս կապադովկացի՝ ոչ ի վտանգ ինչ ակամայից ճառեալ, այլ գեր ի վերոյ զաւոդիկեցոյն երթալ Ապողինարի կշտամբէր, որ կիսամասնութեամբն դաւանէր զտնաւրէնութիւն փրկական Բանի. Ես զչարչարանսն, ասէ, եւ զտրտմութիւնն եւ զզոփալն, եւ որ ինչ միանգամ սոցին կցուրդ յաւետարանականսն կայ, Աստուծոյ Բանին ասեմ. եւ ոչ բնութեան աստուածութեանն, այլ միաւորութեանն:*

84 *Սորին զուգասողակից եւ որ*[1] *մականուն Գրիգոր աստուածաբանն արժանաւորեցաւ կոչիլ, առ եւնոմիացիսն ճառեալ ասաց. Զխաւսելն եւ զզարհուրելն յաղագս քո թափեցելոյն իմա՛ց տնաւրինաբար:* 85 *Դարձեալ յերկակեռակի յեզում ճառի զամենայն տնաւրինականսն լուծականութեամբ յեղանակեալ՝ յեզակին հնգետասան թուականութեանցն ազատաբանեալ ասաց համառաւտաբար, թէ Եւ քրտնելն արեան ցուցականութեամբ յաղագս մեր չարչարեցելոյն ծաներուք:* 86 *Դարձեալ ի յաստուածայայտնութեան ճառին մակադրեալ ասաց. Ըստ որում քաղցեաւն եւ վաստակեցաւն եւ արտասուեաց եւ երկեաւն աւրինաւք մարմնոյ:*

87 *Սմին համասաւղ եւ երջանիկն Յոհան ներբողանուն ոսկեբերան՝ կարգաբանութեամբ զաւետարանական թուեալ բան. Որպէս զի մի՛ կարծեաւք անուանեսցի մարդեղութիւն յԱստուածն Բանի, սակս այսորիկ ստուգապէս աղաւթէր առ Հայր ի կոհակին ձիթենեաց. եւ քրտնեալ թուրէր յորդահոսակ առուս որպէս ապացուցի արեան իջման:*

88 *Համաձայնակից գոլ սմա եւ արդարածերն Եպիփան կիպրացի. Մարմնաւորապէս իմացարուք, ասէ զահաքրտնութիւնն, եւ մի՛ սոսկ հոգէպէս. իսկ զառ ի հրըշտակէն զաւրանալն՝ զմովսէսականն իմացարուք աւարտել զաւրհներգական մարգարէութիւնսն, երկրպագել նմա Որդւոյն Աստուծոյ, եւ ուժեղացուցանել զնա հրեշտակացն Տեառն:* 89 *Զանուանական զաւրութիւնսն վսամաբանութեամբ փառաւորել՝ մաքուր սպասաւորաց զաւրութիւն անուանեաց, զնորայսն գովաբանել ի վերայ մահու զտիրականն*[2]*, եւ զդժոխոցն լուծանել զպետութիւն:*

90 *Արդ դու, ո՛վ յաւդաբան եւ զրայահուր*[3]*, իբր գերաթռեաւ մտացաթեւ հանճարով քան զերկնագուշակ*[4] *նախահարսն, որք հիմունք եկեղեցւոյ եւ խրիսխք ճշմարտութեան անուանեցան. որոց պահապանք՝ հրեշտակք, եւ զաւրավար՝ ինքն Տէրն. որք վկայեալք, յաղագս Քրիստոսի նահատակեալք գլխափառեցան յառաքելական աստիճանին:* 91 *Կամ գրէ՞ թէ եաւթն*[5] *հարիւր ամ լիեալ յետ չարչարանաց Որդւոյն Աստուծոյ. եւ այսքան ժամանակք յանդիտութեան գնացին բոլոր մանկունք եկեղեցւոյ, եւ միայնարդ եւս ի վախճան ժամանակաց նորուսք դուք եւ նորածանք գտայք ճշմարտութեանն երկրորդ ապաւղինարիտք. որ նորաձայն աւանդութեամբք նորածին բուսուցէք արմատոց դառնութեան փուշս հրաճարակ անչիջատոչոր բոցոյն:*

92 *Արդ հի՞մ վարիք զարտուղի խորհրդովդ. եկա՛յք ընդ մեզ խոստովանեսցուք զառ ի կուսէն ծնեալն Աստուածն*

1 *Յօրինակին՝* զուգասողացիկ եւ մականուն

2 *Յօրինակին՝* ի վերայ մահա զտիականն

3 *Յօրինակին՝* զրացահուր

4 *Յօրինակին՝* զերկնագոլակ

5 *Յօրինակին եղեալ էր Ջ փոխանակ դնելոյ Զ:*

Բան՝ ճշմարիտ առեալ մարմին անփոփոխ աստուածութեամբ, անյեղյեղուկ միութեամբ, անորիշ աստուածութեամբ, եւ եզակի դէմ. անբաժ ի կրից, անապական մարմնով, մաքուր ի մեղաց, անեղծ ի չարչարանս, եւ չարչարեալ իսկապէս: 93 *Եւ անմահ բնութեամբ, եւ մեռաւ ճշմարիտ մերունական մարմնովն. աներկիւղական աստուածութեամբ, եւ տրտմութեամբ զանգիտեալ ի կամաւոր չարչարանսն մերառեցելով հոգւովն:* 94 *Աղբիւր կենաց գոլով բնութեամբ, եւ ծարաւեալ ստուգապէս մերառեալ մարմնովն:* 95 *Բոլորիցս արարող, եւ ոչ վաստակեալ ըստ մարգարէին. եւ ի միաւրեայ պողոտայնոյ սամարացոց վաստակեալ հանգչի մերատոհմակ տեսակաւն:*

96 *Համագոյիցս եղելութեան անկարաւտ դարմանիչ, եւ քաղցեաւ ստուգապէս մերակերպ առեցելովն:* 97 *Անտարաւղ եւ անբովանդակելի բնութեանն, եւ ի գիրկս բովանդակեալ մերահասակ տղայութեամբն:* 98 *Աներեւոյթ անսկզբնութեամբ, երեւեցաւ մերագոյակ մարմնովն. անեղ անըմբռնելի մշտնջենաւորութեամբ սկիզբն առեալ մարդեղութեամբ, եւ ըմբռնեցաւ մերանիւթ բնութեամբ:* 99 *Սա ոչ պակաս ի մերոց կրիցս, եւ անախտ. սա ոչ նուազ աստուածութեամբն, եւ անմեկին տնաւրինեալ բնութեամբ. սա ամենից կամաւորութեամբ համբերեալ տարաւ, զի բոլորումն գործեսցէ փրկութիւն մարդոյն:* 100 *Զսորա զաստուածականսն դաւանեսցուք բնութեամբ, եւ զտնաւրինականս կամաւոր յանձնառութեամբ:* 101 *Զսա բարեբանեսցուք գոհացողական երգասողութեամբ:* 102 *Փառք Հաւր Էականի, որ զմիածինն իւր առաքեաց ի փրկութիւն աշխարհի. փառք համագոյակցին, որ վասն մեր մարմնացաւ. փառք անսկզբնակից Հոգւոյն, որ ետ զաստուածգիտութիւն որդոց մարդկան:*

103 *Փառք միասնական Սուրբ Երրորդութեանն յաւիտեանս. ամէն:*

ՆՈՐԻՆ ԵՐԱՆԵԼԻՈՅՆ ԹԷՈԴՈՐՈՍԻ ՃԳՆԱՒՈՐ ՄԻԱՅՆԱԿԵՑԻ ԵՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՆԵՐԲՈՂԵԱՆ Ի ՍՈՒՐԲ ԽԱՉՆ ԱՍՏՈՒԱԾԸՆԿԱԼ ԵՒ Ի ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ԵՒ ՓՐԿՉԻՆ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

1 *Զահաւոր եւ զանքննելի խորհուրդ անհասութեան արփիահրատ աստուածային սուրբ նշանիս, ո՛վ աստուածասէրք, դուն ինչ սղական բանիւք արտայայտեալ ներբողական եւ պանծալի ճահոդասաց խորհրդով, հոգեպարգեւ աստուածիմաստ շնորհաւք կենդանագրելով, համառաւտաբար հրատարակեցից յոքնաւրինական յուսով ենթադրութեամբ ի Քրիստոս:* 2 *Եկա՛յք ամենեքեան ուղղափառ հաւատով եւ ուռթիւ ստորասացութեամբ երկիր պագցուք գերահրաշ աստուածային սուրբ խաչիս, ի սմա բեւեռեցելոյն բազկատարած շարամերձութեամբ եւ անսակի տնտեսութեան էական բնութեան Բանին Աստուծոյ:*

3 *Որ զնախադասական ապացուցութեանցն զմակերեւութիւն բաղադրեալ հոգիաներկ եւ մարմնաքնար երգողին, ի վաղնջուց հետէ հաւեալ ձայնէր՝ զսերկածին էակն զի վերայ փայտին բաղադրական գերածութեամբն*[1] *արտաշնչացեալ անտղելի ինքնակայութեամբն, ձիրելով ի վերայ հեթանոսաց նշան եւ լոյս երեսաց, անստուերական իրակեալ ներգործիչ Աստուած ելով Բանն:* 4 *Ոչ իբր որումն պատուական գոյից նիւթից երկնայնոցն առեալ՝ առ մեզ ժամանեաց զհաւաստութեանն զենթադրութիւն զենանիլ ի վերայ մահաբեր փայտին՝ առթելով զնոյն փրկութեան աւճան*[2]*, զնիչ գերապանծ փայտին գիտութեան, որցեալ յանապակ եւ յանուշակ մշտնջենաւոր եւ յանվախճան ուրախութիւնսն երկնաթռիչ հաւատով ի Քրիստոս, այլ ի վեր քան զսեռական էիցն գերազանցեալ վսամական վեհագունիցն իմանալի մակացութեանց իմաստիցն՝ յանպարագրելի եւ յանպարիմանալի աստուածային խորոցն ելով դաշնաւորութեան ընդ փայտին սեւեռմամբ, զթշնամիսս իւր զմեզ՝ համայն իսկ եւ զամենայն աշխարհ յինքեան բաղարկեալ, արգահատութեամբն տեսողական տառիւքն առտուեալ զնոյն, անանջատելի միաւորութեամբն առկացոյց առաջի Հաւր:*

5 *Եւ զարտամերկացեալն ի լուսաւոր Աստուծոյ ձեռացն ստեղծեցելումն աներկիւղական բնութեամբ եւ անձնիշխանական կամաւքն՝ աստուածական անուամբն պատրեալ բարիատեաց եւ ռեմակալ թշնամւոյն, ի ձեռն մերակերպ առեցելոյ մարմնոյ զգեցմամբն՝ ներգործելով փրկական Բանին, կապտեալ ամաչեցոյց զհակառակամարտն, եւ փրկեաց աստուածախառն խայրին ի վերայ փայտին ախտական առբերութեամբն՝ պատսպարեալ միշտ յարատեւակ ընդ հրաբուն հոյլսն՝ կաճառաճեմ էիցն բազմադասելոցն:*

6 *Եւ ետ ընդ ետ վերտարեալ սեւեռագոյն մակասիր ենթակացութեամբն, տիպատեսակ անշփոթելի բնութեամբ աստուածութեանն մակադրեալ ի քառեակ փայտն, զտնաւրինեալն արտաշնչեաց հոգի. զինահարեալն ի տիգաբուխ եւ վտակահոս կենդանութեանն, ի մեզ գոլով աղբեւրն ջրոյ խաղացելոյ յաւիտենին կենդանութեան:*

7 *Քանզի անշնչացեալ մարմինն՝ ստուգապէս պիտառութեամբն կենդանատեսակ աստուածացեալ մարմնովն, եւ երկախումբ ներմարդութեամբն, դիտապե-*

---

1 *Յօրինակին՝* գարածութեամբն

2 *Յօրինակին՝* սնան

տական իշխանութեամբն ի բացորոշութենէն ազատ գոլով ի մեռեալս՝ սակս կարծեալ երկիւղին մահու ունակութեան, ընդ մեզ եղեալ Աստուած Բանն, ինքն անջատի որոշմամբ յերկուս տեղիս, արտաբերեալ յորջորջմամբ, եւ առտուեալ զանձն ի ձեռս Հաւր. վասն զի իւր էր տնտեսականն՝ ընդ որում անշփոթ բնաբար ներմիացեալ եւ խառնեալ շարայարելութեամբն ըստ որումն բանի: 8 *Քանզի անյեղաւրէն եւ անքատակ*[1] *է աստուածահրաշ ներանձնաւոր մարմինն, եւ տղաբար կանոնաւ բովանդակի եւ չափի:*

9 *Զնոյն պատկանեալ Տեառն յաւետարանին ասէր,* Իշխանութիւն ունիմ առդնել զանձն իմ, եւ իշխանութիւն ունիմ միւս անգամ առնուլ՝: 10 *Որով եւ անդ ախտակրեալ*[2] *շնչովն առ ի դժոխաբնակ մարդկան շունչսն հիւսանի ընդ մեզ առասնակաց, եւ ի տապանի ներծածկիլ մարմնով, ի մարմնածածուկ ներքնագոյն դժոխս, վերակենցաղեալ կենդանացոյց միահաղոյն զամենեսեան իջմամբ առ դարապետական արգելեալ հոգիսն. եւ ռահ գործեալ ի նմա ի ձեռն լուսածին գերապանծ նիշփայտին:* 11 *Յորում լուսաթռիչ սերոբէին ի գիշերին այն պատահեալ կանանցն, վերաբերէր առ նոսա քարոզութեամբ զխաչեցելոյն ասելով,* Զի՞ խնդրէք զկենդանին ընդ մեռեալս՞, *որ բնաբար առասութեամբն ճիրեաց զկենդանութիւն ամենայն էակացս:*

12 *Որոց եւ խայտացեալք ընդ ընծայական շնորհաբերուատ բացատրութիւն զուարթնոյն, առ ընդհատ եկաւորութեամբն խաչեցելոյն զյարութիւն. ուստի եւ զնոյն իսկ զդաւանութեանն ունակութիւնն անվթար եւ սուրբ հաւատով ուրցեալ*[3] *յԱստուած ճշմարիտ, աստանաւր ոգեալ արտասանեցից արփիահրաշ եւ քրիստոսազարդ սուրբ նշանիս:*

13 *Ով ճշմարիտ աստուածային տունկ, արեւելաբոյս արմատ ընծիղեալ սաղարթածաղիկ եւ կենդանատեսակ զաւրութիւն, իմանալի պտուղ, անբան կենդանի, քառաթեւ նշան, անբարբառ բարեխաւս զքէն կախեցելոյ Բանին Աստուծոյ:* 14 *Որ փոխանակ նախկի տնկոյն, որում սաղարթախիտ պտղովն վայելչացեալ, չքնաղազարդ տեսակաւն գունեալ, զարմանագեղ եւ առոյգ գեղեցկութեան տենչալի փափաքմամբն, կամակ եւ ախորժելի առ ի տարփումն տեսողացն հայեցուածովն*[4] *յաւրինեալ յաւետաբեր շեշտակի արգահատութեամբն զխնդութիւն առթեցեր, դառնութիւնաբեր ելով բուժկութեանն, առգիտաբար դաւողութեամբ պատիր պտղովն կաղակարծելի բաժամտութեամբն, ամայացեալ տարատողմամբն արտակացելոցն յաստուածաստեղծ եւ յանճառելի փառաց աստուածութեանն:*

15 *Ով ճշմարիտ աստուածային տունկ, նախաբոյս եւ ինքնագոյակ կառուցմամբ պատկանեալ, սորեկ պտուղ, եւ յետածին ժամանակաւ ձեւացեալ քառատեսակ սուրբ նշան, եւ անբարբառ բարեխաւս զքէն հեղուսելոյ անմահ Բանին Աստուծոյ:* 16 *Որ իբր ի ձեռն միոյ մահու՝ միահաղոյն բագճաճաբար անմահ ստացեալ՝ խաւարամութ եւ նսեմացեալ շամանդաղութեամբ աղջամղջով ստուերամածեալ, փանաքի անքատութեամբն տարալածեալ, տարապատկանութեամբ յաստուածատեսակ արարչատուր փառաւորութենէն ունակ եղեալ յանցանաց նախահաւրն, իսկապէս եւ զնոյն կերպատեսակ նմանութիւն ստացեալ զմահացելոյ ծառային անանջատելի սիրովն, բոլոր ի յերրոր-*

1 *Յօրինակին՝* անքանակ
՝ Յովհ. Ժ 17-18
2 *Յօրինակին՝* ախտակեալ
՞ Ղ.-Կ. ԻԴ 5-6
3 *Յօրինակին՝* ուրազեալ
4 *Յօրինակին՝* հայցուածովն

դութենէն եւ անորիշ ի ներմարդութենէն՝ յարահիւսեալ ի վերայ քո մեռանի անտղաբար արտաշնչութեամբն կենդանին՝ կենդանութիւն շնորհելով բնաւին եզակի բնութեամբ աստուածութեամբն:

17 Ով ճշմարիտ աստուածային տունկ, գերազրական եւ իմանալի տնկագործութեանն խորհրդոյն ապասովթ, խորութիւն եւ անխանաւթ քառաթեւ սուրբ նշան, եւ անբարբառ բարեխաւս զքէն բեւեռեցելոյն անմահ Բանին Աստուծոյ. որ նախ քան զբուսանել փայտին ի մէջ խորացելոյ աղխափակեալ դրախտին հրասրեալ սուսերաւքն՝ ի սրոբէապահ բոցեղինացն պարունակեալ ճանապարհ ծառոյն կենաց, յաւետաբար միշտ եւ գերագոյնս ինքն զքեզ տեսանելով, անդուստ ամենատես աչաց տեսական Բանին Աստուծոյ, եւ անուանեալ ծառ կենաց, առբերելով ի քեզ պտուղ կենդանութեամբ՝ անորակ ներմարդութեամբն միաւորեալ բնութիւն աստուածութեանն մեռանիւր զմահ վասն մեղաց, սակս աստուածագործելով զմեզ. զի թէպէտ եւ համաբնակից[1] այնր տնկոյն եւ անսուրբ փայտին առասնակայ առկոչեցեալ, յորում պատճառք մեղացն ի ձեռն պատիր պտղոյն ճաշակմանն եղեւ մահու առիթ. իսկ որպէս եւ այնր իբրու ելոյ ահաւոր զաւրութիւն բեւեռեցելոյն հեղուսեալ ի վերայ քո ճշմարիտ կեանք եւ պատճառք փրկութեան, արտաբերեցեր զյաւիտենական արդարութիւնն մշտնջենաւորութեամբ Հաւր յաւիտենից:

18 Ով սքանչելի փայտ, եւ աստուածազարդ տապան, իմանալի խորհուրդ ծածկեալ, քառաթեւ սուրբ նշան, եւ սկիզբն սեւեռից սերման մարմնացեալ անմահ Բանին Աստուծոյ. որ զկենդանին անմահ Բանն Աստուած ելով էականութեամբն՝ սպասաւորեալ ի քեզ յառաջագոյն, այն որ խաւսէրն առ ի յաւրինադրել զնիւթական արկածեալ աւրէնն, զկենդանաբեր տապանին զփայտն, վայրանցեալ էր բարձր եւ ի վերայ գեղման, եւ շարացեալ տնաւրինաբար բաղդատութեամբ անտղելի եւ անճառելի միաւորութեամբն, հեղուսեալ ընդ քեզ իւրով գերակ[2] բարձրութեամբն: 19 Գերագոյնս ի ծփական եւ ի ծովացեալ ալեաց մեղաց զի քեզ աւժանդակեալ ոգիսն աւդագնաց սլացութեամբն թեթեւս թռուցեալ՝ մերձ առ երկինս վերաբերեցեր, ապականելով զհնութիւն ծերութեան եղծման ազանց, սուզանելով յանդունդս կորստեան քանակի կասմանն. յորում զմաքուր եւ զվճիտ դուռն տէրունոյն բերանացուցեալ, այս ինքն զտիգահարեալն ի զինուորէն, իբրու ըստ իմանալի բացելոյ ձեղուանն, մեծաբարբառ գոչմամբն ի ձեռն Հաւր աւանդեաց զհոգին. յոյժ տպաւորագոյն քատակութեամբն փոխանակ աղաւնոյն, կենդանասաղարթ դալարութեամբն շղաբերի, զընտանեգոյն կարութիւնն, հանգէտ եւ հաղորդ երեւեալ Հոգին Սուրբ. անձամբ ընդ անձինս՝ իբր ի տապանի պահանութեամբ ոգւոյն, այս ինքն արգելելոցն ի դարապետացն դժոխոց, զխնդութիւն առթելով հրախառն արեան ի քեզ ցայտեցելոյ խաղաղագործիցէ յերկինս եւ յերկրի:

20 Ով սքանչելի սուրբ փայտ, աստուածակերտ եւ իմանալի սեղան, երկնակառոյց յառաջաբերութեանն անմահ զենման Որդւոյն Աստուծոյ կամաւոր պատարագին. վասն զի ի քեզ տեսանեմք զԱստուած Բանն մարմնով բաղկացութեամբն գոյացեալ, փոխանակ Իսահակայ արտաշարեալ[3] ընդ փայտին ենթադրութեամբ. հնազանդ Հաւր եւ ծառայ մերատոհմ կերպիւ, եւ առաջնորդ յերկնաւոր ուրախութեանցն բնակութիւնսն. քանզի բեւեռեալ իբր ի սեղան ի վերայ քո փոխանակ ան-

1 *Յօրինակին՝* մահաբնակից

2 *Յօրինակին՝* գենակ

3 *Յօրինակին՝* արաշաւրեալ

բան կենդանւոյն մատուցեալ ողջակէզ անարատ եւ զենումն անբիծ, ոչ զմի անձն Իսահակայ այլ համաւրէն իսկ զամենայն աշխարհս փրկագործեալ կենդանացուցեր:

21 Ով սքանչելի սուրբ փայտ, աստուածազարդեալ իմանալի սանդուխք յերկրէ յերկինս բարձրացեալ զնոյն ինքն զՔրիստոս պայծառ ճառագայթիւք ջահափայլեալ արփիակիզն փայլմամբ, զարեգակն արդարութեան ի քեզ պսակ ունելով հաստատեալ առբերելով զփրկութիւն ամենայն աշխարհի. ըստ որում նախկին տեսեալ զքեզ սրբոյն Յակովբայ ճանապարհ վերելելոց յերկինս առ Հայր, եւ դուռն երկնից անուանեալ իջելոց դասուց կաճառացն հոյակապ, եւ գումարտակ ժողովոյն երամ երամ իջելոց հրեշտակացն յերկիր՝ առ միութիւն վերնոց եւ ստորնայնոց, հրաշաշաւիղ եւ կատարեալ ուղեկցութիւն զկնի աստուածային ձայնին՝ թռուցեալք լուսատեսակ կերպիւն առ ճշմարիտն էից կայ, ի վերինն բրաբիոն յաստուածակեաց աշխարհն:

22 Ով սքանչելի սուրբ փայտ, աստուածազարդեալ իմանալի գաւազան սուրբ հովուին, եւ պատճառ ծնելութեան ստեղծատեսակ հոգւով՝ առանց մարմնոյ եւ արեան յաւէժաբար գոլով. եւ ոչ իբրեւ զաւրինակն յամպն եւ ի ծովն, կամ իբրեւ զմեծախորհուրդն՝ որ առ Յակոբայն, յորժամ դնէր զգաւազանն ի ջուրսն աւազանին յանդիման խաշանցն առ զկծելոյ նոցա ի ձեռն գաւազանացն եւ ծնանելոյ խաշանցն գորշախայտս եւ սպիտակս եւ խայտախարիս. այլ մշտնջենաւոր յաւէտ յարաձգական տեւողութեամբ կանգնեալ աւազան իմանալի եւ հոգեւորական աւթոց փրկութեան եւ կնիք ամրութեան, անմահ ելով կենդանագրութեան բանին արտասանեալ ճշմարտութեամբ յոյժ գեղեցկապէս եւ հրաշափառագոյն. յաւէժառատ եւ վտակահոս աստուածային աղբեւրն ի քեզ ցայտեալ ահաւոր սրսկմամբն, բեւեկնակայծակ հրատալից արիւնն եւ ջուրն ի բերանացելոյ երակէն հոսեալ, արտամերժելոցն եւ մերկացելոցն ի փայտէն դատապարտութեան, լուսաւոր եւ անապական ծածկութիւն, եւ համայն ամենեւին թափանցանց ի միասին եղեր կնիք եւ գործարան եւ վերստին ծնունդ բանաւոր ոչխարաց:

23 Ով սքանչելի սուրբ փայտ, աստուածաներկ դրոշմն, զէն եւ կնիք հրատեսակ պարծեցելոցն ի քեզ սրամխեալ արեամբ Որդւոյն Աստուծոյ, որ փոխանակ գառնագէն արիւնաշաղախ արեամբ դրոշմեալս զսեամս որդւոցն Իսրայելի, միանգամայն առ հասարակ եղեն զերծեալք ի բարկութենէն աստուածային սրոյն:

24 Իսկ դու, ո՛վ ահաւոր եւ վսամարփի աստուածային նշանի զաւրութիւն անպարտելի, պատկեր եւ կնիք ի դէմս ամենից հաստատեալ, յորում զահաւոր զհուրն եւ զլոյսն ի քեզ ներպարունակեալ անանջատելի ներգործութեամբ Որդւոյն Աստուծոյ, ճշմարիտ կեանք եւ հրախառն դրոշմ հրասրեալ աստուածամուխ արեամբ Որդւոյն Աստուծոյ, միանգամայն իսկ եւ հրագունից հրածնունդ սեռական էիցն, եւ ստորնայնոցս էակացս եղեր պատսպարան եւ պաշտպան:

25 Ով սքանչելի սուրբ փայտ եւ հրաշատեսիլ գաւազան, արեւափառ նշոյլք, լուսածին եւ արփի ճառագայթ, ամենազան եւ պէսպէս գունակ գունակ զարմանազանեալ, որ փոխանակ գաւազանին որ ի ձեռն մարգարէին՝ որում զհպարտացեալ ամբարտաւանութիւն եգիպտական սատակմանն տանջեալ պէսպէս եւ ազգի ազգի հարուածովք. այսքան երկոտասան սքանչելաւք հրատարակեալ յոյժ հարկաւորապէս բռնադատութեամբ ցնորականաւք վրիպեալք, խազմական վրդովիւն տոչկեալ չարչարեցեր ջնջելով զյիշատակ նոցա մինչեւ ի սպառ. համանգամայն իսկ եւ զանմարմին Փարաւոնն, որ

խրոխտացեալ բարձրավզութեամբ, ինքնահաճոյ հպարտութեամբն ոքոզեալ ի խոշս եւ ի գոգս քանակաւոր սահմանաց:

26 *Ով սքանչելի սուրբ փայտ եւ ամպատեսիլ սիւն կայծակնաբորբոք ճառագայթիւքն պայծառացեալ ի յերկրի. ճանապարհընթաց եւ առաջնորդ ուղղութեան բանականին աստուածատեսակ ընտրողութեան Իսրայելի՝ յաւետապարգեւ երկիրն աւետեաց, ընդ քեզ միացեալ յարակայ ի կեանս բնաւորական լոյսն. քեզ հետեւեցելոյ՝ առաջնորդես յաստուածակերտ խորանս անչափելւոյ Երրորդութեանն. ուստի եւ ի վաղնջուց հետէ տեսեալ զքեզ մարգարէին, ոչ միայն սիւն այլ եւ սեղան եւ տաճար եւ լեառն ըստ որումն մարգարէի:*

27 *Ով սքանչելի սուրբ փայտ եւ աստուածաբուխ աղբեւր, քեւ բացելոյ երկավտակ բղխմամբ ի կողէն կենդանութեան բեւեռեցելոյն ի վերայ քո անմահ Բանին Աստուծոյ, որ ի նիւթական եւ յանմաքուր հոսանուտ դառնաբեր կենացս՝ ցամաքեալ յաստուածային հոսմանէ ուղխիցն վայրաբերականութեամբ, սողոսկեալք վիժածական ծորմամբն եւ տաժանեալք եղերական սգովն ի ձեռն փայտին դառնութեան, յոյժ տենչալի զարմացանութեամբ եւ գերարփի ծագմամբ գերարկեալ զճաշակումն ջրոյն դառնութեան՝ քաղցրութիւն երեւեցար ի Մեռա, ազդմամբ գրոյն տրամիտ եւ ախորժ եւ արբուն գործեցեր:*

28 *Ով սքանչելի սուրբ փայտ աստուածազարդեալ կերպարան եւ տուող աւրինադիր հաւատոյ, կենդանութեան հոգւոյն աստուածախաւսից նկարագիր եւ անբարբառ բարեխաւս պարծելոցս ի քեզ. զի թէպէտ եւ հիւթանիւթ հողոյ ընծիւղեալ ածանցականութեամբ արտաբերեալ, եւ համանունաբար անուանեալ փայտ պիտակապէս ըստ միոյ եղանակի, այլ սակայն զանազանեալ ի միւս կողմանէ՝ ըստ քառից յեղանակս տրամադրութեամբ ի վեր քան զմիտս եւ զհասումն՝ մակադրեալ ընդ քեզ շարամերձութեամբն, այն՝ որ խաւսէրն ի Սինայինն եւ աւրինադրէր զաւրէնսն հրատաբորբոք եւ միգավառ մառախղամուտ խաւարաւն, եռանդնակայծակ հրալից արիւնուտ ահաւոր հուրն իջեալ ի վերայ քո, յոյժ բիւրապատիկ տեւողական արգահատութեամբ՝ պահեցար անկէզ. ուստի եւ նոյնագոյակ հուրն այն՝ որ անչփոթելի բնութեամբն բորբոքեալ խաւսէր ի մէջ բուսածին թփատեսակ եւ փշագաժան մորենւոյն ապացուցութեամբն[1] խորհրդովն վայրիջեալ յանպարագրական ծոցոյ Հաւր, անպարագրելի բնութիւնն իջեվանեալ, ներտաղաւարեցաւ ի համբարանի կուսին, անկեղակարծ եւ անթառամ պահելով զերկաքանչիւրոցն զբնութիւնս. հարկաւորապէս եւ կամաւորաբար ըստ արժանի փառաւորութեանդ՝ խոնարհեալ երկիր պագանէր քեզ ամենասուրբ կոյսն եւ մայր ծնելոյ փրկչին մերոյ զքէն կախեցելոյ անմահ Բանին Աստուծոյ:*

29 *Ով սքանչելի փայտ սուրբ, աստուածազարդեալ անձեռագործ տախտակ եւ կենդանագիր ընդ համագոյ Երրորդութեանն, յորում նկարագրեալ ի քեզ ճշմարտութիւնն, եւ զմեծի լուսոյն զխորհուրդն առդրելով որպէս յիմանալի քառանալի քառանկիւն եւ վիմարդեան տախտակս տպաւորեալ ի ձեռն չքնաղատես առնն Աստուծոյ, ոչ տասնբանեայ մատամբ տառ ձեւացեալ, այլ մշտնջենաւոր եւ յաւէժաբար տեւողութեամբ զնոյն ինքն զԱստուած Բանն անպարագիր գծաւորութեամբն հեղուսեալ իբր ի տախտակի՝ անջինջ գրով ամենայն ատենաբանեալ շնորհեցեր:*

30 *Ով սքանչելի սուրբ փայտ, աստուածազարդեալ իմանալի պատկեր ար-*

---

1 *Ցօրինակին*՝ ապացուցութեամբն

քայական քառաթեւ սուրբ նշան, կենդանատեսակ զաւրութիւն, որ իբրու բուսանելով յերկրի՝ բարձրացեալ ծայր արձակեցեր ընդ քառատեսակ ձեւացեալ անկիւնս երկրի, առբերելով ի քեզ զերկնաւոր անմահ թագաւորն. անկասկած յապականողէ աւձէն, յորժամ խածանէր զդումարտական ժողովն գումարումն բանակին հակաճառեալ ներհակութեամբն ընդդէմ հարկանող աւձիցն, լուծանելով զխայթոց մահաբեր աւձին, այս ինքն զանմարմին թշնամուոյն: 31 *Զի թէ առ հնովն եւ աւրինակաւն յոյժ հարկանէր զխուժախումբ եւ բաժամիտ ժողովն, բժշկեալ լինէին ի սահեցող գոյացեալ անշունչ նմանութիւն. ո՞րչափ եւս առաւել հրակայծակս արիւնախառն սխրալի ահաւորն հուր ի քեզ մերձեցեալ՝ հաղորդելով եւ մկրտելով ի մահ, մարմնով մեռուցչին*[1] *մահու, բժշկելով կենդանական անմահութեամբն ի սեւաթոյր եւ ի խաւարաբորբոք անիծեալ աւձին դառնութենէն*[2] *զի քեզ հայեցողս հաւատացեալս:*

32 *Ով սքանչելի սուրբ փայտ աստուածազարդեալ, իմանալի թագ արքայական, քառաթեւ սուրբ նշան եւ անբարբառ բարեխաւս զքէն կախեցելոյ անմահ Բանին Աստուծոյ. որ զկենդանի աստուածավայելուչ իրագործութիւնն՝ աստուստ աստուածաստեղծ մարդոյն քողասուզեալ խորամանկութեամբ մախանաւք բանսարկուին՝ առժամայն աղաւաղեալք ի կենդանատեսակ լուսոյն, եւ անկեալք ընդ մեղաւք մահու, առաւել բիւրապատիկ արգահատութեամբ տնաւրինեալ աստուածութեամբն զքեզ ինքեան բարձեալ ամենեցուն թագաւորն Յիսուս՝ փոխանակ Յեսուայ, այս ինքն զդայիսոնական զթագաւորեալ զմեղսն բաղխեալ ցասմամբ բարկութեան, մինչեւ ի կատար ընթացից արեգականն, նշան յաղթութեան պարտեցելոյ թշնամւոյն ի վերայ կանգնէ. որպէս եւ աւրինադիր բանն ազդէ կոչեցեալ, երկճիղ կախէ զփայտէ:*

33 *Ով սքանչելի սուրբ փայտ, իմանալի թագ արքունական, նախաձայնեալ զքեզ հոգիաներկ երգողին, յորում բարձեալ զահաւոր եւ զպայծառ զշքեղազարդեալ զգլուխն զՔրիստոս, պէսպէս զարմազանութեամբ փայլեալ ի սահմանս կատարելութեան ծայրի քո՝ մեծապէս բերկրանաւք տարփողական տենչմամբն փափաքեցելոյն՝ ակումբահոյլ դասախումբ ժողովոյն ի քեզ հաւատացելոց՝ եւ միանգամայն երկնի եւ երկրի զփրկութիւն առթեալ տրամադրեցեր. վասն որոյ եւ ազդմամբ Հոգւոյն զքեզ մարգարէն՝ ոչ միայն թագ, այլ եւ պսակ փառաց յարահիւսեալ ի գլուխ քո յաւէժ մշտնջենաւորութեամբ, ընդ քեզ միացեալ յարակայ ի կեանս սակս պսակելոյ զսուրբսն Աստուծոյ:* 34 *Ըստ նմին բաղդատութեան քատակի եւ Իմաստունն արտաբերեալ զքեզ ետ ընդ ետ՝ առասնակայ ունակութեամբ արտասանեալ առաղրէր դստերացն Երուսաղեմի ելանել եւ տեսանել պսակեալ ի մաւրէն ի գլուխ արքային Սողոմոնի, յաւուր ուրախութեան փեսայացեալ անմահ Բանին Աստուծոյ:* 35 *Եւ արդ թէպէտ եւ հիահրաշափառագոյն եւ յոքնուստ տպաւորեալ ի քեզ աստանաւր խորհուրդ ներմարդութեան եզակի բնութեան Բանին Աստուծոյ, ո՛վ աստուածային նշանի ահաւոր զաւրութիւն, սակայն զթիւ վաթսնիդ գլխաւոր մեծ խորհուրդ իմանալի եւ բարձրագոյն ըստ երկոտասան ցեղիցն Իսրայելի բաժանմանցն, իբրեւ ընդ կենդանւոյ ընդ քեզ խաւսեցայ:*

36 *Ով քառատեսակ սուրբ նշան, կենդանի փայտ եւ ձայն բանաւոր, սրեալ արեամբ Որդւոյն Աստուծոյ. վասն զի քեւ ծանեաք զճշմարիտ արքայն Սողոմոն հանդերձ վաթսուն զաւրաւք պահպանութեամբ էիցն՝ ըստ թուոյ հինգ զգայու-*

---

1 *Յօրինակին՝* մեռուցիչն

2 *Յօրինակին՝* դառնութեան

թեանցս, որով պիտակացեալ արտաքսեսցուք տարապականութեամբ գործովք փայտին իմացութեան բարւոյ եւ չարի: 37 Քեւ լուծեալ բարձաւ քրտնաբեր անիծադրութիւնն Ադամայ, որ ի ձեռն հինգ շարադրեալ[1] ազդեցութեան, եւ մուտ[2] հարուածոցն մախանաւք: 38 Քեւ խայտառակեցաւ աւձ աւազակն, եւ բացաւ դրախտ՝ մարդ աւազակին: 39 Քեւ բացաւ սրովբէափակ աղխեալ դուռն դրախտին կենաց: 40 Քեւ կապեցաւ կարծեցեալ իշխանն պետութեանց խաւարի: 41 Քեւ հորդեալ դիւրեցաւ եւթնաձորոյ ճանապարհն ըստ Եսայեայ: 42 Քեւ ազատեցան վտարանդեալ ոգիքն ի դառն մահուանէ: 43 Քեւ նորոգեցաւ ճանապարհ ծառոյն կենաց. ես եմ ճանապարհ եւ ճշմարտութիւն եւ կեանք՝՝: 44 Քեւ թռուցեալ ընթանան համարձակապէս ագեալ հոգիքն զՔրիստոս: 45 Քեւ բացաւ դուռն յարութեան ննջելոց սրբոց: 46 Քեւ ցնծայր հրեշտակապետն աւետարանելով կանանցն խաչեցելոյն զյարութիւն: 47 Քեւ ուրախացան դասք առաքելոցն՝ քարոզելով աշխարհի զփրկութիւն: 48 Քեւ նորոգեալ եղեւ երկին նոր եւ երկիր նորոգայարդար, եւ ամենայն որ ի նոսա երեւելի եւ աներեւոյթ արարածք: 49 Քեւ լուսաւորեալ պայծառանայ կաթուղիկէ սուրբ եկեղեցի:

50 Քեւ զուարճացեալ խրախուսելով պարծի Սիոն վերինն Երուսաղէմ: 51 Քեւ բերկրեալ խնդայ ամուլն որդւովք հանդերձ՝ ծննդեամբ սուրբ աւազանին: 52 Քեւ լուսաւորեալ ուրախանան ժողովուրդք հաւատացելոց ի Քրիստոս: 53 Քեւ դաստիարակին աստուածազգեաց տղայերամ մանկունք սուրբ եկեղեցւոյ: 54 Քեւ զգաստանան երիտասարդք եւ կուսանք՝ հանդերձ բազմահոյլ ծերովք: 55 Քեւ պարծին կուսանք խստամբերողաց, բնակեալք ի լերինս յայրս եւ ի քարածերպս վիմաց: 56 Քեւ դրոշմեալ աստուածակերպ միութեամբ՝ կնքին ելից եւ մտից մերոց զգայարանք: 57 Քեւ աւրհնին բազմատեսակ նմանութեամբ խորանաշէն յարկք սուրբ եկեղեցւոյ: 58 Քեւ բաշխի փրկական մարմին եւ արիւնն ի վերայ քո պատարագեալ: 59 Քեւ արժանացեալք կոչին յաւծումն քահանայութեան՝ անարատ եւ անբիծ նմանութեան քահանայապետին Քրիստոսի: 60 Քեւ պսակեալ հրճուին փեսայացեալ հարսունք ի սուրբ եկեղեցւոյ: 61 Քեւ կերակրեալ առատութեամբ լիապէս բուծանես զամենակարաւտ սովամեղ քաղցելոց անձինս:

62 Քեւ լինին բժշկութիւնք տարժանամեղ հիւանդութեան վհատեալ հոգւոց եւ մարմնոց: 63 Քեւ հրաժարին ննջեցեալք յաշխարհէ մեծապարծ ուրախութեամբ յաստուածակերտ խորանսն, առհաւատչեայ երանութեանցն անմահական կենաց հանգստեանն ի Քրիստոս: 64 Քեւ կնքին գերեզմանք մեռելոց՝ հաղորդընծայ սաղմոսանուագ եւ հրեշտակախառն փառաբանական ձայնիւ մատուցանեն զերգս մխիթարիչ Սուրբ Հոգւոյն բարեխաւսութեամբ անմռունչ հեծութեամբ ի Քրիստոս: 65 Քեւ փայլէ միւսանգամ գալուստ Որդւոյն Աստուծոյ, անճառելի ծննդեամբն արեւելանչան ճառագայթիւք աստուածատեսակ մարմնովն: 66 Քեւ բանան գերեզմանք մեռելոց եւ յառնեն ի մահահանգիստ քնոյ: 67 Քեւ տանջեալ՝ ի միասին առհասարակ դատին ազգք Հրէիցն անհաւատից: 68 Քեւ ցնծան դասք աջակողմանն պարծելոց ի քեզ՝ թռուցեալ ամպովք ընդ առաջ Տեառն երկնաթռիչ հաւատով ի լուսազարդ տէրունակայանս յերկնաւոր բնակութիւնսն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր:

69 Այս քեզ իմոյ արտադրութեան բանից պտուղ, ո՛վ աստուածային սուրբ

1 Յօրինակին՝ շարժադրեալ
2 Յօրինակին՝ մօտ
՝՝ ՅՈՎՀ. ԺԴ. 6

նշան, եւ աստուածակերտ իմանալի անբան կենդանի, եւ ձայն բանաւոր: 70 *Ոչ ոստ ձիթենւոյ ոլոմպիականս ծաղկեալս մատուցանեմ առաջի քո, կամ բոլորեալ պսակս ի հնդկային քարանց պէսպէս զարմազանութեամբ գունեալ. այլ բանս մշտնջենաւոր եւ յաւէժաբար ընդ քեզ բաղդատեալ աստուածատիպ ունակութեամբն, ըստ ձայնի հոգենուագ աստուածահաւրն Դաւթի, որ բաղկացեալ գերազանցութեամբ սխրանալով ունէր զքաղցրութիւն ի քիմս, այսինքն զաստուածային բանն, առաւել քան զմեղր բերանոյ. եւ կամ թէ ըստ այլում հոգէկրի ումեմն զհրամայեալսն ի Տեառնէ ծասկեալ մանր զմատեանն, եւ վերաբերել ճշմարտութեամբ զկենդանի զբանն, որ այնքան ընդ քաղցրութիւն գրոյն հիացմամբ զարմացեալ պատմէր. ուստի եւ զնոյն աստուածատեսակ բանին ճշմարտութեան զիմաստս զոր ունէի դուն ինչ ի շնորհաց Հոգւոյն Սրբոյ ընծայեցի քեզ, սուրբ նշան, ի սկտեղս խանթից զտառագծական արտադրութիւնսն՝ իբր ի քառեակ տրապիզիս զՔրիստոսի փրկութեանն ապասովթ խորհուրդ:*

71 *Քանզի շուրջ եկեալ ի խորհուրդս անդաստանի մտաց իմոց, իբր ի սքանչելատես աստուածատունկ դարաստանաց, քաղեցի ըստ իւրաքանչիւր մարգարէական ոստոց զերեւեալ պտուղն կենդանութեան ի քեզ առբերելով. մանաւանդ սակս ահեղակերպ եւ սոսկալի աւուրն երեւելոյ, յորժամ փայլեսս երկնախումբ զաւրաւք եւ լուսաւոր եւ անճառելի լուսով զի քեզ հաւատացեալս՝ յանքանակ եւ յանչափ ուրախութիւնսն աստուածակայ կենաց լուսոյ ճառագայթիցն ի վերնաքաղաքամայրն Երուսաղեմի, միշտ անդադար գեղապարութեամբ ընդ անմարմին հոյլսն՝ լուսաճեմ կայճառացն խրախուսելով հանգիտաբար եւ յաւէժական հնչմամբ պարակցեալ, հրեշտակախառն աւրհնութեամբ ի պսակահամբար*[1] *կիտին բոլորեալ պսակաւք՝ զեռաթուեան եւ զեզակի լոյսն աչալուրջ երեսաւք համարձակապէս տեսանելով, հրաշ առ հրաշ ջահավառեալ յերկնալոյս ուրախութիւնսն, որ է համաբնակ եւ անանց տէրութիւն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

1 *Յորինակին՝* սպակահամբար

ԵՐԱՆԵԼՈՅՆ ԹԵՈԴՈՐՈՍԻ ՄԻԱՅՆԱԿԵՑԻ ԳՈՎԵՍՏ Ի ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆՆ ԵՒ Ի ՄԻՇՏ ԿՈՅՍՆ ՄԱՐԻԱՄ

1 *Զբանաւոր եւ զներանձնեան*[1] *տաճար սքանչելագործութեան*[2] *ամենաբարեձեւ կարգաւորութեամբ եւ*[3] *վայելչակազմութեամբ զարդարեալ*[4] *երկնից բնակողին,* [5]*զմաքուր եւ զպարկեշտասէր առագաստ հարսնութեան փեսայացեալ Բանին Հաւր, զՄարիամ Կոյս Աստուածածին համաբոլորապսակեալ հաւատով սրբոյ Երրորդութեանն, ընդհանրական*[6] *առաքելաշէն*[7] *եկեղեցիք Քրիստոսի, փառատրողական երգաբանութեամբ հոգեզուարճ*[8] *նուագարանաւք՝*[9] *վերագոչեսցո՛ւք*[10] *ի սերկեան աւուրս դասախմբութեամբ*[11]*. վասն զի յայսմ աւուր ընկալան*[12] *մեծարգոյ աւետիքն*[13] *բոլորաբնակ տիեզերք:* 2 *Քանզի* [14]*Հաւր հաւասար Բանն Աստուած՝ Հաւր համագոյակից գոլով*[15] *եւ յինքեան զՀոգին կենաց*[16]*, ծնաւ այսաւր*[17] *ի Բէթղէէմ*[18]*, արքայաշէն*[19] *քաղաք Դաւթի:* 3 [20]*Վասն զի ի*[21] *Բէթղէէմ*[22] *թարգմանեալ կոչի ըստ եբրայեցւոցն՝*[23] *երդումն իւր:* 4 *Յաղագս որոյ յանձն իւր երդուաւ անսուտն յէութեան՝ նախագուշակ մարգարէութեամբն*[24]*, եւ հաստատեալ կատարեաց զբանս ծառայից իւրոց, եւ զխորհուրդս պատգամաբեր*[25] *հրեշտակաց*[26] *արդարացոյց:*

5 *Այսաւր աւետալուր եւ ուրախաբեր ձայն*[27] *հրեշտակապետին առ Կոյսն Մարիամ կարապետող*[28] *վանգիւք տարահնչող*[29] *ձայնեալ ընդ բոլոր համատիեզերս*[30] *ամենայն, թէ*[31] Ծնաւ ձեզ[32] այսաւր[33] փրկիչ, որ է աւծեալ Տէր ի քաղաքի՝՝՝:

6 *Այսաւր մեծ խնդութիւն ամենայն տիեզերաց. քանզի*[34] *բացաւ դուռն արեւելեան*[35] *աստղանշան ճանապարհաւն*[36] *մոգս հանելով*[37] *ընծայաբերս*[38]*, երկնաւոր հրեշտակաց արքային մատուցանելով ոսկի արքայական՝*[39] *ինքնահողաբուսակ*[40] *ա-*

---

1 *Ե* զներանձնական
2 *Ե* սքանչելագործողին *փխ* սքանչելագործութեան
3 *Ե չիք* եւ
4 *Ե* վայելչակազմազարդեալ *փխ* վայելչակազմութեամբ զարդարեալ
5 *Ե* եւ պարկեշտասէր մաքուր եւ անարատ
6 *Ե ունի՝* ընդհանրական եւ
7 *Ե ունի՝* առաքելաշէն սուրբ
8 *Ե* եւ հոգեզուար(ա)ն
9 *Ե* երգարանօք
10 *Ե* վերագովե[ս]ցուք
11 *Ե* վերադասախմբութեամբ
12 *Ե* առընկալան
13 *Ե ունի՝* աւետիք խնդութեան
14 *Ե չիք* Հօր հաւասար Բանն Աստուած. *ունի՝* համազօր Աստուծոյ
15 *Ե* ունելով *փխ* գոլով
16 *Ե* կենդանարար
17 *Ե չիք* այսօր
18 *Ե ունի՝* ի Բեթղահէմ Հրէաստանի
19 *Ե* յարքայաշէն
20 *Ե* վասնզի Բեթղահէմաւ բացաւ մեզ դուռն եդեմական դրախտին
21 *Ե չիք* ի
22 *Ե* Բեթղահէմ
23 *Ե* եբրայականին
24 *Ե* մարգարէիւն
25 *Ե* պատգամաբերս
26 *Ե* հրեշտակացն
27 *Ե* ճաշակող ձայն
28 *Ե* կարապետող
29 *Ե* տարհնչեաց
30 *Ե* համաբոլորահովիտ տիեզերս *փխ* բոլոր համատիեզերս
31 *Ե* վասն զի *փխ* թէ
32 *Ե* մեզ *փխ* ձեզ
33 *Ե չիք* այսօր
՝՝՝ *Ղ.՝-Ի. Բ 11*
34 *Ե* վասնզի
35 *Ե* արեւելից
36 *Ե* ճանապարհաւ
37 *Ե* հանեալ մոգս
38 *Ե* ընծաբեր ի պատիւ
39 *Ե* սոփերական *փխ* արքայական
40 *Ե* ինքնահողաբուսիկ

*րուեստահնարագործութեամբ մաքրագ-
տեալ եւ գունազարդեալ ի շողիւնս[1] հրա-
լուսաճաճանչագեղնութեանն[2]. կնդրուկ[3]
երեւելի անուշահոտութեամբ[4]. եւ զմուռս
պիտանիս եւ խորհրդայեղց[5]:* 7 *Ոսկի՝ որ-
պէս ինքնակալ եւ յաղթող[6] թագաւորի,
կնդրուկ՝ որպէս Աստուծոյ երկնաւորի եւ
մարդասէր բարեկամողի[7]. իսկ զմուռ՝[8] որ-
պէս ինքնայաւժար[9] վասն մեր մեռելոյ եւ
յերկրի[10] թաղելոյ, որ նշանակէ[11] [12]իսկ
զմեր խաչելութիւնն, եւ յերկրաբերձ[13] քա-
ղաքականութեանցս[14] մեռանել[15], ըստ
Պաւղոսի[16] առաքելախաւս վարդապետու-
թեանն, թէ* Սպանէք զանդամս ձեր զերկ-
բաւորս՝՝՝. *եւ եթէ[17]* Մեռարուք դուք[18], եւ
կեանքն ձեր ծածկեալ են ընդ Քրիստոսիւ
յԱստուած[19]Ք:

8 *Քանզի յարեւելից ուղեւորեալ[20] մո-
գուցն աստղանշան ուղեւորութեամբ[21],
որ[22] զմիւսանգամ յանկարծահաս[23] փայ-
լակնացայտ յարեւելից զփառապարգեւ[24]
գալուստն[25] Քրիստոսի նշանակէ[26], որ հա-
տուցանէ սիրողաց իւրոց պարգեւս[27] բա-
րեաց:* 9 *Եւ դարձեալ որպէս ծնաւ[28] ի Բէթ-
ղէէմ[29] յառաջին[30] գալստեանն[31], եւ արար
խաղաղութիւն[32] ի մէջ երկրի ըստ Դաւ-
թայ[33], [34]սոյնաւրինակ եւ յերկրորդ վայրս
եկեսցէ ըստ զգաստ ըստ տեսական վա-
րուց, եւ հայրենական փառաւք եւ իշխա-
նութեամբ դատէ[35] զտիեզերս[36] ամենայն[37]:*
10 *Դարձեալ հրեշտակական[38] աւետարա-
նութեամբ[39] եւ[40] գովասանութեամբ[41] հա-
մաձայնակից[42] գոլով իմ[43], հետեւիմ[44] յա-
ւետախաղաց հրճուասիրութեամբ եւ ի
նոյն յորդորումն[45] հոմանմանեալս[46] յա-
րաձիգն[47] վերագունիցն[48] հանճարեղացն[49]
արտասանութեամբ[50] ներբողածանաւթն[51]
հանդիսիւք:* 11 *Վասն զի այսաւր աւար-
տագործեալ[52] կատարաշինեցաւ[1] լրումն*

1 *Ե* շողիւնսս
2 *Ե* հրալուսաճանչ դեղնատեսութեան
3 *Ե* այլ եւ կնդրուկ
4 *Ե* անուշահոտ բուրմամբ
5 *Ե* խորհրդայեղցս
6 *Ե* յաղթօղ
7 *Ե* բարեխնամողի *փխ* բարեկամողի
8 *Ե* զմուռս
9 *Ե* ինքնակամայօժար
10 *Ե* յերկիր
11 *Ե ունի՝* նշանակեալ ցուցանէ զմարտիրոսաչարչար
12 *Ե չիք* իսկ զմեր խաչելութիւնն, եւ
13 *Ե* երկրաբնակ *փխ* յերկրաբերձ
14 *Ե ունի՝* քաղաքավարութիւն սրբոցն
15 *Ե ունի՝* մեռանել կենդանւոյն
16 *Ե* Պօղոսի
՝՝՝ Կ՝՝Ղ՝ 5
17 *Ե* թէ
18 *Ե չիք* դուք
19 *Ե* առ Աստուած
Ք Կ՝՝Ղ՝ 3
20 *Ե ունի՝* ուղեւորեալ ընծայաբեր
21 *Ե* ուղապետութեամբն *փխ* ուղեւորութեամբ
22 *Ե չիք* որ
23 *Ե ունի՝* յանկարծա(կա)հաս եւ
24 *Ե* փառապարգեւ
25 *Ե* զգալուստն
26 *Ե* նշանակէր
27 *Ե* զպարգեւս
28 *Ե* ծնաւն
29 *Ե* Բեթղահէմ
30 *Ե* յառաջնում
31 *Ե* գալստեան
32 *Ե* զփրկութիւն *փխ* խաղաղութիւն
33 *Ե ունի՝* Դաւթի երգողութեամբ
34 *Ե չիք* սոյնաւրինակ ... իշխանութեամբ
35 *Ե ունի՝* դատել զբոլոր
36 *Ե* տիեզերս
37 *Ե չիք* ամենայն
38 *Ե* հրեշտակապետին
39 *Ե* աւետավանկ *փխ* աւետարանութեամբ
40 *Ե չիք* եւ
41 *Ե* առասացութեամբք *փխ* գովասանութեամբ
42 *Ե* համաձայնից
43 *Ե չիք* իմ
44 *Ե* հետեւօղ
45 *Ե* յորդորմունս
46 *Ե* համակել *փխ* հոմանմանեալս
47 *Ե* յարաձիգս
48 *Ե* վեհագունից
49 *Ե* հանճարեղաց
50 *Ե* յարասանելով *փխ* արտասանութեամբ
51 *Ե* ներբողածաւալ *փխ* ներբողածանօթն
52 *Ե* աւարտաշինեալ

եկեղեցւոյ՝[2] բազմայեղանակ նախագուշակ մարգարէիցն քարոզութեամբ[3]:

12 *Այսաւր ցնծան բերկրական կցրդիւք, եւ գեղազանակ պարախնդութեամբ[4] երկնայինք եւ երկրայինք. այս ինքն դասք հրեշտակաց եւ կաճառք մարդկան, եւ[5] առ միմեանս արտաբերելով[6] գլստեամբ[7] որդւոյն Աստուծոյ:* 13 *Այսաւր եհաս մեզ ժամանակ ուրախութեան[8]. եւ խումբք սրբոցն[9] անաղաւտ ջահագործութեամբք[10] գունակս գունակս[11] պայծառացուցանեն զպատիւ մեծի աւուրս վայելչութեան՝ գլստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:* 14 *Այսաւր վերահայեաց տեսակ[12] զուարթածաղիկ[13] երփնազանազեղ[14] գարունն[15], սաղարթաճեմափթիթ բուսով[16] վայելչացեալք՝[17] գլստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:* 15 *Այսաւր ընկալաք[18] զցաւղ աստուածգիտութեան յանկիւնս շտեմարանաց[19] սրտից, զի[20] քաղցրութիւն[21] տատրակաց[22] ձայնի[23] լսելի եղեւ յերկրի մերում գլստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:* 16 *Այսաւր ամպք աստուածայինք եւ ցաւղք[24] հոգէզուարճք[25] վերաբերեալ[26] բուսովք՝[27] ստորացաւղեն ի մարդիկ գլստեամբ որդւոյն[28] Աստուծոյ[29]:*

17 *Այսաւր[30] հոսանք հոգէխաղացք[31] եւ վտակք առատաբուղխք միշտխողոմեան[32] տրամոռոգանեն[33] զբուրաստանեալ աւետարանատունկ մանկունս եկեղեցւոյ գլստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:* 18 *Այսաւր արարածք ամենայն լուսով փայլագունեալք[34] ճառագայթանան գլստեամբ որդւոյն[35]:* 19 *Այսաւր երկիրս երկինք եղեւ[36], վասն զի տեսանի Աստուած[37] եկեալ յաշխարհ[38]:* 20 *Այսաւր հողաստեղծեալ[39] զարմ ադամածնութեանս՝[40] երկնաքաղաքացի անուանակոչութեամբ[41] գրեցան[42] ի դպրութիւն կենաց[43] գլստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:* 21 *Այսաւր նորափետուր հրաշիւք գեղեցկազարդեալք[44] ի հնարագործութենէն[45] գլստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:* 22 *Այսաւր դառնացեալ աղբերք եւ*

---

1 *Ե ունի՝* կատարագործեցան ի
2 *Ե* եկեղեցեաց
3 *Ե* քարոզարանութիւն
4 *Ե* գեղազանպարեան տօնախմբութեամբ *փխ* գեղազանակ պարախնդութեամբ
5 *Ե չիք* եւ
6 *Ե* աւետաբերելով *փխ* արտաբերելով
7 *Ե* զգալուստ
8 *Ե* մեծ լուսաւոր տօնիս *փխ* ուրախութեան
9 *Ե* սրբոց
10 *Ե* ջահագործութեամբ
11 *Ե* գունակ գունակ
12 *Ե ունի՝* տեսակք վարսագեղեալք
13 *Ե ունի՝* զուարթերանգք ծաղկօք եւ
14 *Ե* երփնագունազարդ
15 *Ե* գարունս
16 *Ե* բուսովք
17 *Ե* վայելչաւորեալք
18 *Ե* առընկալաք
19 *Ե* շտեմարանացեալ
20 *Ե* եւ *փխ* զի
21 *Ե* քաղցրաձայնութիւն *փխ* քաղցրութիւն
22 *Ե* տատրակի
23 *Ե չիք* ձայնի
24 *Ե* անձրեւք *փխ* ցօղք
25 *Ե* հոգեզուարճք
26 *Ե* վայրաբերեալք
27 *Ե չիք* բուսովք
28 *Ե չիք* որդւոյն
29 *Ե ունի՝* Աստուծոյ մերոյ յաշխարհս
30 *Ե ունի՝* Այսօր եւ
31 *Ե* հոգեխաղացք
32 *Ե* միշտ անուշահամ *փխ* միշտխողոմեան
33 *Ե* ոռոգեն *փխ* տրամոռոգանեն
34 *Ե* լուսափայլագունեալ *փխ* լուսով փայլագունեալք
35 *Ե ունի՝* որդւոյն Աստուծոյ
36 *Ե* եղեն
37 *Ե ունի՝* Աստուած մարմնով
38 *Ե* յաշխարհս
39 *Ե* հողաստեղծ
40 *Ե* ադամածին բնութեանս *փխ* ադամածնութեանս
41 *Ե ունի՝* անուանակոչութեամբ պատուեցաւ ի գիրս
42 *Ե չիք* գրեցան
43 *Ե* կենաց դպրութեան
44 *Ե ունի՝* գեղազարդեցաք, ի նախաժամանեալք յազատութիւն
45 *Ե ունի՝* ի հնագործութենէ մեղացն

լիճք ջրակուտից՝ ի քաղցրութեան ճաշակս տրամադրին գալստեամբ որդւոյն Աստուծոյ: 23 *Այսաւր*[1] *վտակք*[2] *յաղբերաց*[3] *առատաբերին* [4]*ի խաղս եւ ի մարգագետինս*[5] *ծաղկոցաց գալստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:*

24 *Այսաւր*[6] *ծով համատարած*[7] *տարաբերութեան*[8] *նուագարանաւք սահմանագոչ*[9] *վերաճայթեցին*[10] *խաղաղաշարժ գեղաճեմեալ*[11] *գալստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:* 25 *Այսաւր*[12] *բազմահոլով*[13] *գետոց յորձանասոյզ*[14] *պտոյտք անարգել գանգրիւք գեղածփեալք*[15] *գալստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:* 26 *Այսաւր եւ ջրակոյտ*[16] *առլուղակաց*[17] *ջրկայ դասակարգութիւն*[18] *եռաբերկրեցին*[19] *վերածնութեամբ*[20] *գալստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:*[21]

27 *Այսաւր եւ վերին աւդք շահեկանաբար*[22] *սփռեալք*[23] *տարածին*[24] *ի պէտս մարդկան գալստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:* 28 *Այսաւր եւ վերագագաթնակատարաբերձ*[25] *կոհակ*[26] *լերանց վարսագեղեալ պճնազարդեցին*[27] *գալստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:*[28]

29 *Այսաւր երկնահոլովակառուլ*[29] *տարերք երկուց լուսաւորաց*[30] *ջահ՝ պայծառ*[31] *ղամբարաւք*[32] *փայլածին*[33] *գալստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:*[34]

30 *Այսաւր ստորափայլեաց*[35] *արեգակն արդարութեան*[36], *որոյ բժշկութիւն* [37]*իւր ի թեւս է:* 31 *Այսաւր փարատեցաւ*[38] *խաւար սատանայական*[39] *առագաստին*[40], *եւ վարայայտնեալ*[41] *տեսաք զլոյսն ճշմար-*

---

1 *Ե ունի՝* Այսօր դառնացեալ
2 *Ե* աղբիւրք եւ լիճք *փխ* վտակք
3 *Ե* ջրակրտից *փխ* յաղբերաց. *ունի՝* ի ֆաղցրախառնութեան ճաշակս տրամադրեն, գալստեամբ որդւոյն Աստուծոյ: Այսօր երկրակայլակ աղբիւրակունք բերանացեալք հոսմամբք
4 *Ե չիք* ի խաղս եւ
5 *Ե ունի՝* մարգագետինս եւ ի շաւեղս
6 *Ե ունի՝* Այսօր եւ
7 *Ե ունի՝* համատարած մկանաբարձ
8 *Ե* տարբերութեամբ *փխ* տարաբերութեան
9 *Ե* սահանագոչ նըւագարանօք
10 *Ե* վերանայթեսցէ
11 *Ե* գեղանեմելով
12 *Ե ունի՝* Այսօր եւ
13 *Ե* բազմահոլովազնաց
14 *Ե* յորձաւոր
15 *Ե* գեղածփեսցեն
16 *Ե* ջրակայտաս
17 *Ե* լողակացն
18 *Ե* ջոկաղասակարգութիւնքն *փխ* ջրկայ դասակարգութիւն
19 *Ե* եռաբերկրեսցին
20 *Ե ունի՝* սեռածնութեամբ յալս կայանից
21 *Ե ունի նոր պարբերութիւն՝* Այսօր եւ օդապարիկ թոչնոց զանազանաբոյլ առիթ, եւ սաւառնաթեւարձակ հետախաղաց պարատարմաբերութեամբ բերկրանուողագոչ լսանեմեսցեն գալստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:

22 *Ե* շայեկանաբար
23 *Ե* սփռեալ
24 *Ե* տարածանին
25 *Ե* վերագագաթնակատարաբերձ
26 *Ե* կոհակք
27 *Ե ունի՝* պճնազարդին հովտաբեր ուսովք
28 *Ե ունի նոր պարբերութիւն՝* Այսօր լեռնաստորոտ բոլորածիր վայրք, լայնասփիւռ եւ հարթայատակ դաշտացն, ծաղկաւէտ բուրաստանեալ, ցցուաբերին գեղուղէշ տնկովք գալստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:
29 *Ե* երկնահոլովակառոյց
30 *Ե* լուսաւորացն
31 *Ե* ջահապայծառ *փխ* ջահ պայծառ
32 *Ե* ղամբարիւք
33 *Ե ունի՝* փայլակնագործին յաշխարհի
34 *Ե ունի նոր պարբերութիւն՝* Այսօր եւ յոճնակա(յ)ճառախումբ գիշերազարդ պարք ակնաճանաչ աստեղաբաշխութեանց մաքրատեսակ վառմամբ փայլածին գալստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:
35 *Ե ունի՝* ստորափայլեաց մեզ
36 *Ե ունի՝* արդարութեան քո
37 *Ե ունի՝* է ի թեւ իւր, եւ նովաւ լուսաւորին ամենայն արարածք, գալստեամբ որդւոյն Աստուծոյ:
38 *Ե ունի՝* փարատեցաւ ի մէնջ
39 *Ե* սատանայական խաւարն
40 *Ե* արագաստեալ
41 *Ե* վերածագեալ *փխ* վարայայտնեալ

տութեան, վասն զի[1] Քրիստոս[2] եկն յաշ-
խարհս:

32 *[3]Այսաւր անեղն եղանի եւ անտեսն*
տեսանի իւրով մարդեղութեամբն: 33 *Այ-*
սաւր անվայրապակն եւ անբովանդակն[4]
բովանդակի, եւ անժամանակն սկզբնաւո-
րի[5] իւրով մարդասիրութեամբն[6]: 34 *Այ-*
սաւր գայ կամաւորութեամբ յաշխարհ[7],
[8]որ յաշխարհի է՝ եւ ի սմանէ ոչ երբէք
մեկնեցաւ: 35 *Այսաւր խոնարհեցուցանէ*
զլերինս ի ծառայութիւն, եւ հնազանդեալ
հային[9] հրամանաց[10] նորա: 36 *Այսաւր*
սնոտի արձանապաշտութիւնն ունայնա-
նայր[11] եւ[12] ի բաց բառնիւր[13], եւ աս-
տուածպաշտութիւն արգահատեալ[14] յաշ-
խարհ[15] ծագեաց[16] գալստեամբ որդւոյն[17]
Աստուծոյ[18]: 37 *Այսաւր ի հին տրտմա-*
կան[19] տխրութեանցն[20] զերծեալք[21], եւ որ-
պէս նոր Իսրայէլ եղաք՝[22] ապրեալք[23]
գալստեամբ[24] որդւոյն[25] Աստուծոյ[26]:
38 *Այսաւր յղփացեալ[27] շտեմարանք*
Հրէիցն[28] աստուածգիտութեան[29] սպառե-
ցան[30], եւ կարաւտացեալ[31] շտեմարանք
հեթանոսաց[32] առաւել[33] զեղմամբ առլցան
շնորհատուր պարգեւաւք Հոգւոյն Սրբոյ:
39 *Այսաւր վերաբուսեալ[34] ամբարտա-*
ւանք յերկիր[35] ստորանկեալ կործանեցան,
եւ աղքատացեալ տնանկք աւրհնաբանու-
թեամբ[36] մինչեւ յերկինս բարձրացան:
40 *Այսաւր զերծաք ի դառնապարհակ[37] ա-*
ղիւսագործութենէն[38] Փարաւոնի[39], եւ[40]
ընկալաք զգիր նամակի ազատութեան
գալստեամբն Քրիստոսի յաշխարհս:
41 *Այսաւր բացաջնջեցաւ[41] ձեռագիր հա-*
կառակամարտին[42] գալստեամբն[43] Քրիս-
տոսի յաշխարհս[44]: 42 *Այսաւր ծովաքա-*
տակ[45] մեղք աշխարհի արտասահմանահա-
լած[46] փախչի[47], եւ Յորդանան[48] ընդ
կրունկն դառնայ[49], եւ[50] ոգիք[1] մարդկան[2]

1 *Ե* որոյ *փխ* զի
2 *Ե* աստուածորդին *փխ* Քրիստոս
3 *Ե չիք* Այսօր ... մարդեղութեամբն:
4 *Ե* անքովանդակելին
5 *Ե ունի՝* սկզբնաւորեալ չափաբերի
6 *Ե ունի՝* մարդասիրական գալարեամբն
7 *Ե* յերկիր *փխ* յաշխարհ
8 *Ե չիք* որ ... մեկնեցաւ. *ունի՝* եւ ամենեւին լուսաւորէ եւ զմարդիկ երկնայինս առնէ
9 *Ե* կայ պահին *փխ* հային
10 *Ե* հրամանի
11 *Ե ունի՝* ունայնութեամբ արձանապետութիւնք կոոցն
12 *Ե չիք* եւ
13 *Ե* բառնին
14 *Ե ունի՝* առգահացեալ քարոզի
15 *Ե* յաշխարհի
16 *Ե չիք* ծագեաց
17 *Ե չիք* որդւոյն
18 *Ե ունի՝* Աստուծոյ մերոյ
19 *Ե* եւ ի տխրաբեր (տրտմաբեր) *փխ* տրտմական
20 *Ե* տրտմութեանցն *փխ* տխրութեանցն
21 *Ե ունի՝* զերծեալ մխիթարեցաք
22 *Ե չիք* եղաք
23 *Ե* ապրեցաք
24 *Ե* յայտնութեամբ *փխ* գալստեամբ
25 *Ե չիք* որդւոյն
26 *Ե ունի՝* Աստուծոյ մերոյ
27 *Ե* յղփացելոց
28 *Ե* Հրէից շտեմարանք
29 *Ե* գիտութեան *փխ* աստուածգիտութեան
30 *Ե* նուազեալ պակասեցան
31 *Ե* կարօտացելոց
32 *Ե* հեթանոսաց հնձանք *փխ* շտեմարանք հեթանոսաց
33 *Ե* առաւելեալք
34 *Ե* բարձրամտեալ խրոխտասէր *փխ* վերաբուսեալ
35 *Ե* ի յերկիր
36 *Ե չիք* օրհնաբանութեամբ. *ունի՝* խոնարհութեամբ մեծարգոյ իշխանութեամբ
37 *Ե* դառն գրաւ պահանջահարկ սակաղի *փխ* դառնապարհակ
38 *Ե ունի՝* աղիւսարկութենէ բռնակալին
39 *Ե* փարաւոնի
40 *Ե չիք* եւ
41 *Ե* բազմաջնջեցաւ
42 *Ե ունի՝* հակառակամարտին առ ի մէնջ
43 *Ե ունի՝* գալստեամբ որդւոյն Աստուծոյ
44 *Ե չիք* Քրիստոսի յաշխարհս
45 *Ե* ծովայատակ
46 *Ե* տարասահմանահալած
47 *Ե* փախչին
48 *Ե* Յորդանանիւ
49 *Ե* յեղադառնալով *փխ* դառնայ
50 *Ե չիք* եւ

լուսաւորին[3] *եւ Յիսուս*[4] *մկրտին*[5], *զի*[6] *Աստուած տեսանի եկեալ*[7] *յաշխարհս*[8]:

43 *Այսաւր*[9] *Յովհաննէս որդի* [10]*պառաւ մաւրն զաքարեան զարմ, դստերն*[11] *Եղիսաբեթի, մեծ քահանայական շառաւիղ*[12] *մակաբայեցւոցն*[13] *զեղմամբ*[14], *երկրորդ*[15] *տոհմ*[16] *ղեւեան՝*[17] *գոլով*[18] *ի հոսանապտոյտ պարագայ ջուրսն Յորդանանու եւ*[19] *մկրտէ*[20] *զՔրիստոս*[21], *լինի*[22] *վկայ*[23] *համապատիւ*[24] *Սուրբ*[25] *Երրորդութեանն, տեսանելով զէջսն*[26] *աղաւնակերպ Սուրբ Հոգւոյն*[27] *ի վերայ գլխոյն*[28] *Քրիստոսի*[29], *եւ զհայրական*[30] *զձայնն, թէ*[31] Դա է որդի իմ սիրելի, դմա լուարուք՝: 44 *Այսաւր անխոնարհն*[32] *զգլուխն իւրում ծառային խոնարհեցուցանէ, զի զմեզ բարձրացուսցէ իւրով գալստեամբն*[33]:[34]

45 *Այսաւր անպարագրելին ձեռնադրի*[35] *յիւրում մարդեղութեանն, զի զմեզ տեսողս*[36] *արասցէ իւրոյ*[37] *աստուածութեանն*[38]: 46 *Այսաւր յայտնի աշխարհի, եւ ամենեքին*[39] *լուսով*[40] *ճառագայթատեսին*[41]: 47 *Այսաւր*[42] *աստուածաշունչ քնարն Յովհաննէս*[43] *ի գլուխ ահաւոր*[44] [45]*եւ հրակէզ մերձենայր, լուանալով*[46] *մաքրին ջուրքն Յորդանանու*[47] *յապականութենէն*[48] *եռացմանցն*[49]: 48 *Այսաւր ջուրք ի սրբութիւն*[50] *աշխարհի վերաբերին*[51], *եւ մաքրազտեալ սրբին ամենայն բնութիւնք ջուրց յերեւիլ*[52] *Աստուծոյ մերոյ:*

49 *Այսաւր ժառանգեցաք զարքայութիւն երկնից*[53], *զի*[54] *արքայութեան*[55] *նորա*

1 *Ե* հոգւով *փխ* ոգիի
2 *Ե չիք* մարդկան
3 *Ե ունի՝* լուսաւորի՝ ընդ նմին
4 *Ե* զՅիսուս
5 *Ե* մկրտէ
6 *Ե* վասնզի *փխ* զի
7 *Ե* եկեալ տեսանի
8 *Ե* յաշխարհ
9 *Ե ունի՝* Այսօր եւ
10 *Ե* Զաքարիայ, թոռն պառաւամօրն Եւայի *փխ* պառաւ մօրն զաքարեան զարմ
11 *Ե* եւ անդրանիկն *փխ* դստերն
12 *Ե* շա[ռա]ւիղն
13 *Ե* մակացրցուեալ *փխ* մակաբայեցւոցն
14 *Ե* ընծիւղմամբ *փխ* զեղմամբ
15 *Ե* երրորդ
16 *Ե* տոհմին
17 *Ե* Ղեւեայ
18 *Ե* կալով *փխ* գոլով
19 *Ե չիք* եւ
20 *Ե* մկրտելով
21 *Ե* զՅիսուս *փխ* զՔրիստոս
22 *Ե* լինել
23 *Ե չիք* վկայ
24 *Ե* համակապսակապատիւ *փխ* համապատիւ
25 *Ե* սրբոյ
26 *Ե* զէջս
27 *Ե* Հոգւոյն Սրբոյ
28 *Ե* գագաթանն *փխ* գլխոյն
29 *Ե* Յիսուսի *փխ* Քրիստոսի
30 *Ե* հայրախնամ *փխ* զհայրական
31 *Ե* եթէ *փխ* թէ
՝ ՄԱՐԿ · ԺԱ 5 · ՄԱՐԿ · Թ 6-7

32 *Ե ունի՝* անխոնարհելին մեծաւ բարձրութեամբն իւրով
33 *Ե* իմաստութեամբն *փխ* գալստեամբն
34 *Ե ունի նոր պարբերութիւն՝* Այսօր ծառայն դողալով եւ երկիւղիւ կայ առաջի խմբագործողին որ եւ բառնայ զմեղս աշխարհի:
35 *Ե ունի՝* ձեռնադրի ի հողեղինէն
36 *Ե* տեսօղս
37 *Ե* իւրում
38 *Ե ունի՝* աստուածութեան, գալստեամբն իւրով յաշխարհս
39 *Ե* ամենեքեան
40 *Ե* լուսափայլ *փխ* լուսով
41 *Ե* ճառագայթանան *փխ* ճառագայթատեսին
42 *Ե ունի՝* Այսօր եւ
43 *Ե ունի՝* Յովհաննէս մերկանալով ի հրակէզ եւ
44 *Ե* յահաւոր գլուխն Յիսուսի *փխ* ի գլուխ ահաւոր
45 *Ե չիք* եւ ... մերձենայր
46 *Ե* առ ի լուանալ *փխ* լուանալով
47 *Ե ունի՝* Յորդանանու եւ եղեմախաղաց
48 *Ե ունի՝* ապականութեանցն լուացմունք
49 *Ե չիք* եռացմանցն
50 *Ե* փրկութիւն *փխ* սրբութիւն
51 *Ե* վերերեւին *փխ* վերաբերին
52 *Ե* յայտնութեամբ *փխ* յերեւիլ
53 *Ե* զերկնից արքայութիւնն
54 *Ե* վասնզի *փխ* զի
55 *Ե* թագաւորութեան *փխ* արքայութեան

վախճան ոչ գոյ[1]: 50 *Այսաւր բղխեցին լերինք*[2] *զքաղցրութիւն*[3], *եւ բլուրք*[4] *զկաթն ի*[5] *դալարոջ*[6]: 51 *Դարձեալ բանալով անդրէն*[7] *զխանութս*[8] *ալեաց*[9], *վերստին գեղեցկացուսցուք*[10] *զբանայեղց*[11] *նուագարանաց*[12] *գովասանութեանս մերոյ, եւ ի նոյն յաղբերէ*[13] *հոգեւոր*[14] *հանճարոյ ընթասցուք*[15] *ճաշակել*[16] *զվտակս*[17] *հոգեւորս*[18], *եւ նովաւ աճեցուցանել զտունկս ներբողենիս*[19] *առ Սուրբ եւ*[20] *Աստուածածին*[21] *կոյսն Մարիամ, եւ շահատակարար*[22] *ծաղկեցուցանել զբանիջոյց կորովութեանս*[23] *մերոյ արգասեաց*[24], *ճայնակից լինելով*[25] *հրեշտակին*[26] *ահաւոր*[27] *առասանութեանց*[28]:

52 *Ուրախացի՛ր խնդամտաբար սրտիւ, Տիրուհի կոյս եւ Աստուածածին Մարիամ, դուստր մարգարէութեան*[29] *շնորհի*[30] *եւ մայր Տեառն, որ Աստուած վայելչութեան*[31] *ծնար զարեգակն արդարութեան*[32], *եւ քեւ տեսաք եւ ծանեաք զճշմարտահոս լոյսն*[33] *Քրիստոս*[34], *որ լուսաւորէ զամենայն մարդ՝ որ*[35] *գալոց է*[36] *յաշխարհ:* 53 *Ուրախացի՛ր բերկրական*[37] *սրտիւ*[38], *աւրհնեալդ ի կանայս, պայծառազարդ արեւելք, որ*[39] *ի*[40] *քէն*[41] *փայլածագեաց*[42] *լուսաւորութիւն աստուածաշունչ*[43] *երեսացն Քրիստոսի, եւ մակազարթոյց զսիրտս*[44] *մեր առ ի քննել զխորս գիտութեան*[45] *ուղղափառ հաւատոյ:* 54 *Ուրախացի՛ր հրճուողալից*[46] *սրտիւ, ամէնաւրհնեալ*[47] *ծնող*[48] *եւ աղախին Տեառն, որ արժանաւորեցար գոլ ինքնատես եւ սպասաւոր* [49]*Բանին Աստուծոյ Հաւր:*

55 *Ուրախացի՛ր բերկրական*[50] *ճայնիւ*[51], *կոյս բարեպաշտ*[52] *եւ անարատ ծնունդ նախաստեղծին*[53], *եւ ընդհանուր*

1 *Ե* չիմ վախճան *փխ* վախճան ոչ գոյ
2 *Ե* լերինք բղխեսցեն *փխ* բղխեցին լերինք
3 *Ե* զարդարութիւն *փխ* զքաղցրութիւն
4 *Ե ունի՝* բլուրք յորդաբերեսցեն
5 *Ե չիմ* ի
6 *Ե ունի՝* դալար, զալստեամբ Աստուծոյ մերոյ
7 *Ե* անդրէն բանալով
8 *Ե* զխանութ
9 *Ե ունի՝* ալեաց գիտութեանս
10 *Ե ունի՝* գեղգեղեսցուք զնուագս
11 *Ե* բանականայեղց *փխ* զբանայեղց
12 *Ե չիմ* նուագարանաց
13 *Ե* աղբիւր
14 *Ե չիմ* հոգեւոր
15 *Ե* ընդասցուք
16 *Ե* ճաշակելով
17 *Ե* վտակս
18 *Ե չիմ* հոգեւորս
19 *Ե* զներբողական տունկս *փխ* զտունկս ներբողենիս
20 *Ե չիմ* եւ
21 *Ե ունի՝* Աստուածածինն եւ միշտ
22 *Ե* շահատակաբար
23 *Ե* բորովաբնութեանս *փխ* կորովութեանս
24 *Ե* արգասեացս
25 *Ե* գոլով *փխ* լինելով
26 *Ե* հրեշտակապետին *փխ* հրեշտակին
27 *Ե* գեղեցից *փխ* ահաւոր
28 *Ե* առասանութեամբք
29 *Ե* մարգարէական
30 *Ե* շնորհաց
31 *Ե* աստուածավայելչաբար *փխ* Աստուած վայելչութեան
32 *Ե* զարդարութեան արեգակ(ան)ն
33 *Ե* զլոյսն ճշմարտահոս
34 *Ե* զՔրիստոս
35 *Ե չիմ* որ
36 *Ե* զեկեալն *փխ* գալոց է
37 *Ե ունի՝* բերկրեա սիրական
38 *Ե ունի՝* սրտիւ Մարիամ կոյս
39 *Ե* վասնզի *փխ* որ
40 *Ե չիմ* ի
41 *Ե* քեւ *փխ* քէն
42 *Ե ունի՝* փայլատակեաց ի մեզ
43 *Ե* աստուածաշուք
44 *Ե* զմիտս *փխ* զսիրտս
45 *Ե* զխորագիտութիւն *փխ* զխորս գիտութեան
46 *Ե* հրճուալից
47 *Ե* ամենաբերկրեալ *փխ* ամէնօրհնեալ
48 *Ե* ծնօղ
49 *Ե* Բանին Հօր եւ Աստուծոյ մերոյ *փխ* Բանին Աստուծոյ Հօր
50 *Ե* վայելչական բերկրասիրական *փխ* բերկրական
51 *Ե* սրտիւ *փխ* ճայնիւ
52 *Ե* պարկեշտասէր *փխ* բարեպաշտ
53 *Ե* նախաստեղծին ծնունդ

ստեղծողին ծնունդ[1], քանզի[2] ի քեզ հաճեցաւ բնակիլ անպարիմանալին Աստուած:
56 *Ուրախացի՛ր մեծ խնդութեամբ, Մարիամ սրբուհի[3], աւրհնեալդ ի կանայս. բարձրատեսակ եւ պայծառ[4] երկին[5], ամոռ փառաց բարձրելոյ[6] ճշմարտին[7] Աստուծոյ:[8]*

57 *Ուրախացի՛ր խնդամտաբար սրտիւ, մայր լուսոյ եւ բերկրանաց. անդաստան [9]ծաղկաց, ցցունազարդ գեղգեղեալ բազմագունակ երանգաւք եւ յարազուարճ առատացաւղովք[10], հովիտ շուշանաբեր, եւ մանուշակ անուշահոտ[11] յաւէտ[12] սրբասնեալ վարուք, որ[13] մեզ հրաշագործեցեր[14] զանուշահոտութեան[15] գեղեցկազան Բանին Աստուծոյ զտնտեսութիւն[16]:*

58 *Ուրախացի՛ր վայելչափառ սրտիւ[17], անհարսնացեալ Տիրուհի կոյս եւ Աստուածածին, դրախտ փափկասնոյց զանազանափթիթ բողբոջիւք[18], զանազան[19] գեղաւորութեամբ, առաքելովք եւ մարգարէիւք եւ[20] վարդապետաւք, եւ ամենայաղթ[21] մարտիրոսաւք[22] եւ[23] ամենայն սրբովք[24]:* 59 *Ուրախացի՛ր եւ [25]բերկրասիրեա, Մայր լուսոյ եւ բերկրանաց, այգի տաշտաւոր եւ[26] ողկուզաբեր[27], գինէբուղխ[28] եւ սաղարթաճեմ շարունակեալ[29], որ ի քէն մակաշառաւեղեաց[30] ընձիւղեալ[31] հայրատունկ որթն ճշմարիտ Քրիստոս, եւ ներբաժանեալ երկուս[32] մանունս[33] գնդակաց[34] հրէականաճառ[35] ատենին շարաւանդան[36], եւ մսուր[37] սարապետացն[38] յաւարումն բաժանման[39] շարադասեցաւ[40]:*
60 *Իսկ մեզ[41] դաւանողացս զքեզ, ամենասուրբ[42] Աստուածածին Կոյս անարատուհի եւ արդարակորով, երկրպագողացս որդւոյ քո[43] եւ Աստուծոյ մերոյ չորեքտառեան առատաբուղխ[44] վարդապետութեան ճաշակ[45]*

---

1 *Ե* ծնող *փխ* ստեղծողին ծնունդ
2 *Ե* վասնզի *փխ* քանզի
3 *Ե* սրբասնեալ *փխ* սրբուհի
4 *Ե* պայծառազարդ *փխ* պայծառ
5 *Ե* երկինք
6 *Ե չիք* բարձրելոյ
7 *Ե ունի՝* ճշմարիտ որդւոյն
8 *Ե ունի նոր պարբերութիւն՝* Ուրախացիր լուսաւոր դիմօք եւ բերկրեա սիրական սրտիւ սրբուհի կոյս եւ Աստուածածին լեառն տարրագործ պարարտաբերութեամբ, ամենակարող զօրութեամբ բարձրելոյն հովանաւորեալ, ի քէն բանն մարմին եղեւ եւ բնակեաց ի մեզ:
9 *Ե* ծաղկացցունազարդագեղեալ *փխ* ծաղկաց, ցցունազարդ գեղգեղեալ
10 *Ե* առաւստին ցօղովն *փխ* առատացաւղովք
11 *Ե* մանիշակաւէտ *փխ* մանուշակ անուշահոտ
12 *Ե չիք* յաւէտ
13 *Ե ունի՝* որ ի
14 *Ե* հրաշաբուրեցեր *փխ* հրաշագործեցեր
15 *Ե* զանուշահոտութիւն *փխ* զանուշահոտութեան
16 *Ե* տնտեսութեան *փխ* զտնտեսութիւն
17 *Ե* վայելչակամաւորութեամբ *փխ* վայելչափառ սրտիւ
18 *Ե ունի՝* բողբոջիւք բուրաստանեալ
19 *Ե չիք* զանազան
20 *Ե չիք* եւ
21 *Ե* յաղթող
22 *Ե* մարտիրոսօք
23 *Ե չիք* եւ
24 *Ե* արդարոց դասուք *փխ* սրբովք
25 *Ե* բերկրեա սիրամայր *փխ* բերկրասիրեա, Մայր
26 *Ե չիք* եւ
27 *Ե* ողկուզալից
28 *Ե* գինեբուղխ
29 *Ե* բարունակեալ *փխ* շարունակեալ
30 *Ե* մակաշառաւեղեալ
31 *Ե* ընձիւղեաց
32 *Ե* յերկուս
33 *Ե* մասունս
34 *Ե* բոլորազնդականաց
35 *Ե* հրէականականաո
36 *Ե* շրուանդան
37 *Ե* մրուր *փխ* մսուր
38 *Ե ունի՝* սարապետացն պատշաճեալ առ ի
39 *Ե* բաժանմանն
40 *Ե չիք* շարադասեցաւ
41 *Ե ունի՝* մեզ ուղղակի
42 *Ե չիք* ամենասուրբ
43 *Ե ունի՝* Ում Քրիստոսի
44 *Ե* աւետարանաբուղխ *փխ* առատաբուղխ
45 *Ե չիք* ճաշակ

նուագաւորեալ պաշտեն[1] մինչեւ ի[2] ժամանակս[3] յաւիտեանս[4]:

61 *Դարձեալ ուրախացի՛ր արժանապատիւ[5] սիրով, Մարիամ կոյս[6], ծնող[7] եւ աղախին բոլորեցունց փրկչին եւ Աստուծոյ, հնծան[8] աստուածահրաշ եւ հոգէնկար[9], որ յարաբղխեցեր զհոսանս վտակաց[10] անուշահամս եւ առատաբուղխս[11] հոգէծաւալ գինւոյն Քրիստոսի ի մէջ[12] հնծանաշէն[13] եկեղեցւոյ[14]. եւ մատռուակեալ ի վեցեակ [15]դար եղափոխութեանս մինչեւ յապառնիս[16] եւթնեկի [17]աւուր մտին, հոգէպարար[18] զմայլեցուցանեն[19] զմանկունս առագաստի փեսայացեալ Բանին Աստուծոյ. այլ եւ ի հանդերձեալսն վերաթուեալ[20] շտեմարանելով[21] զբարեացն պարգեւաբաշխութեան ձիրս:* 62 *[22]Ուրա՛խ լեր Մարիամ [23]շնորհազարդեալ տաճար, հարսն երկնային եւ լուսաւոր առագաստ արքունական, գործարան միաւորութեան Բանին[24] բնութեան[25]:* 63 *Ուրախացի՛ր, անհարսնացեալ Մարիամ, մայր Տեառն, բաժակ հոգեւոր[26] եւ[27] աստուածային շնորհացն տուող[28] ի ձեռն աւետարանագիր արանցն Քրիստոսի, որ[29] արբուցին զտիեզերս[30]:*

64 *[31]Դարձեալ բազմերանաւէտ բարբառով ուրախացի՛ր, Մարիամ սրբուհի, աւրհնեալդ ի կանայս, ուռկան հոգեւոր եւ հոգիանիւթ գործի լայնասփիւռ առաքելագունդ ձկնորսացն, որք զանազանահաւաք զարմիւք որսացին զբոլորահովիտ տիեզերս ի կեանսն յաւիտենից, եւ յանծերանալի համաբնակութիւնսն:* 65 *Ուրախացի՛ր բարեբաստութեամբ, անհարսնացեալ Մարիամ, անարատ մաքուր աղաւնի Քրիստոսի, շնորհատու Հոգւոյն ընդունարան, որ միշտ բարեձեւազարդեալ ուղղապետին եկեղեցիք հեթանոսաց:*

66 *Դարձեալ խնդա՛լից ուրախացիր, Մարիամ, պտուղ արքայութեանն երկնից. յաղագս որոյ ի քո պատուական մայրութեանդ, եկեղեցիք նորափետուր զարդարեալ հրաշիւք, ծայրարձակ ոտիւք առաքինութեան պայծառաբերին պտղով հաւատովք յընծայումն որդւոյ քո Աստուծոյ մերոյ:* 67 *Ուրախացիր, Աստուածածին Մարիամ, պարկեշտասէր եւ սրբասէր վարուք, ոչ եթէ մերաւրէն ինչ, այլ անճառաբար յղացար եւ ծնար զէմմանուէլն, ըստ Եսայեայ տեսողութեանն. վասն զի ճշմարտապէս մանուկ ծնաւ մեզ ըստ Հոգւոյն նկարակերպութեանն, եւ Որդի բարձրելոյն ըստ հրեշտակապետին աւետեացն:* 68 *Զի նախ քան զանուանակոչութիւն հաւր եւ մաւր, առցէ զզաւրութիւն Դամասկոսի եւ*

1 *Ե* պաշտին
2 *Ե ունի՝* ի վախճան
3 *Ե չիք* ժամանակս
4 *Ե ունի՝* յաւիտենիս այսորիկ
5 *Ե* արժանապարտ
6 *Ե չիք* կոյս
7 *Ե* ծնօղ
8 *Ե* հնձան
9 *Ե* հոգենըկար
10 *Ե չիք* վտակաց
11 *Ե* առատաբեր
12 *Ե ունի՝* մէջ սրբոց եւ
13 *Ե* հնձանաշէն
14 *Ե* եկեղեցեաց
15 *Ե* դարայեղափոխութենէս *փխ* դար եղափոխութեանս
16 *Ե* յապառնի
17 *Ե* աւարտաբերութեան *փխ* աւուր մտին
18 *Ե* հոգեպարզ *փխ* հոգէպարար
19 *Ե* զմայլեցուցանես
20 *Ե* վերաթեւեալ *փխ* վերաթուեալ
21 *Ե* շտեմարանես
22 *Ե* Ուրախացիր *փխ* Ուրա՛խ լեր
23 *Ե* հարսն երկնային, շնորհազարդ տաճար *փխ* շնորհազարդեալ տաճար, հարսն երկնային
24 *Ե չիք* Բանին
25 *Ե* բնութեանցն
26 *Ե* հոգեւորաբուխ
27 *Ե չիք* եւ
28 *Ե* տուեալ
29 *Ե* որք *փխ* որ
30 *Ե ունի՝* զտիեզերս ամենայն
31 *Ե չիք* Դարձեալ ... կոյս եւ Աստուածածին Մարիամ *(նախ. 83)*

զաւար Սամարեայ. եւ ոչ եւս երկիցուք ի ծխալից երկուց թագաւորաց խանձողաց ի մեզ տիրելոյ. այս ինքն մահու եւ դժոխոց. վասն զի Թագաւոր մեծ ի վերայ ամենեցուն Աստուած է՝՝՝:

69 *Դարձեալ ուրախացի՛ր անփորձ ի մերաւրէն հարսանեաց, հարսն երկնային եւ անհարսնացեալ Մարիամ. որ հրաշազանապէս Աստուած վայելչութեան ծնար զէմմանուէլն, զգեղեղեշարմատն*[1] *պտղաբերեցեր, որպէս ի ծարաւուտ երկրի, եւ անկէզ պահեցար շնորհաւք Սուրբ Հոգւոյն ի մեւքակերպ սաղմնանկար ի զուգամասնութենէն. այլ եւ ի հեթանոսս շառաւեղագործեալ*[2] *համաբոլոր տարածասփիւռ ներծաւալեցաւ ուղէշարձակ քաղցրաբեղուն արմատոյն այնորիկ, որ ի քէն յայտնեցաւ աշխարհի, որք պասքածարաւիք էին յամենայն սրտէ աստուածգիտութեանն:*

70 *Ուրախացի՛ր լուսայեղց դիմակաւ բերկրեալ եւ զուարթալից սրտիւ, աւրհնեալդ ի կանայս, Մայր կենաց եւ փրկութեան ազգի մարդկան. գեղմն լուսակիզն եւ անթանալի, մարգարէափորձ պիտառութեամբ բացայայտեալ, որ զանարանց հարսին ունիս զձեւ անախտ եւ անամբոխ եւ պարկեշտասէր. վասն որոյ Դաւիթ ի մարգարէս ի նոյն տիպս կուսածին հարսնութեանդ՝ յորդորահնար քնար նուագարանաւն համակի զէջն Հոգւոյն ի քեզ տպաւորեալ, ասէր* Իջցէ՛ որպէս զանձրեւ ի վերայ գեղման, եւ որպէս զցաւղ զի ցաւղէ յերկիր: 71 Ծագեսցի՛ յաւուրս մարմնաւորութեան նորա արդարութիւն, եւ բազում խաղաղութիւն մինչեւ ցկատարեալ մաշումն լուսնին՝՝՝. *այս ինքն նուագումն հեթանոսաց. զի* Որ հնանայն եւ ծերանայն՝ մերձ է յապականութիւն[գ] *ըստ Պաւղոսի. վասն զի Քրիստոսիւ խափանելոց էր:*

72 *Դարձեալ եռանդնասէր եւ յորդոր փութով եւ յորդորապահանջ հարկապահանջութեանս ըստ բազմայեղանակաբուն շառաւիղն գովասանութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ վարսագեղութեանց խոյրապսակազարդ փաղփեւք ընծայաբերեմք քեզ ի մերմէ նուաստաջան արուեստից, ո՛վ Տիրուհի, սրբասնեալ վերահռչակեալ քոյր մեր, դուստր մարգարէութեանց, ակն սուտակ եւ դահանակ լուսաջահայեղց, ընտրաբանեալ ի մէջ դստերաց Սիովնի:* 73 *Վասն զի ի բազմաց անհաւանութենէն, քեզ հաճեցաւ Հայրն բոլորից՝ եւ առաքեաց զիւր սիրելի միածինն ի ծառայական մարմինն տաղաւարիլ, Հոգւոյն Սրբոյ ի քեզ ներգործեալ:*

74 *Ուրախացի՛ր, պարկեշտուհի Մարիամ, դուստր աբրահամեան աւետեացն, բողբոջ Իսահակայ, որ անապական ծնար եւ սքանչելապէս զԱստուծոյ զզաւրութիւնն եւ զիմաստութիւնն եւ զանդրանիկն արարածոց եւ զարարիչն համաբոլոր բնութեանս, որ այժմ դարձաւ ի տղայութիւն արքայն հրեշտակաց, եւ դարձոյց զտիեզերս ի մանկութիւն կենաց:*

75 *Դարձեալ աստուածավայելչաբար սրտիւ եւ բարէգուարճ ուրախութեամբ ուրախացի՛ր, Մարիամ անհարսնացեալ, եւ անզբաղասէր կոյս, եւ սխրագործ երանաւէտ հարսն ծննդեամբ, զեղեմական գեւոյն վտակս առատագոյն բերես ի քեզ, որ խոխոմեալ արբուցանես զյոգնազանազունակ տունկս դրախտին փափկութեան, որ այժմ իմանալի է մեր դիտաւորութեանս՝ զեկեղեցւոյ բուրաստանեալ մանկունս՝ վերաստեղնեալ հաւատով սնեալք անարգելս առ հոսանահոլովաշարժ վարդապետութիւնս աւետարանին Քրիստոսի:*

՝՝՝ Ա՝՝ղմ. Խ.Զ 8

1 *Օրինակում՝* զգեղեշարմատն

2 *Օրինակում՝* շառաւեղագործեաց

՝՝՝ Ա՝՝ղմ. ՀԸ 6

գ Եբր. Ը 13

76 *Ուրախացի՛ր բոլորամի՛տ սրտիւ, Մայր լուսոյ, Աստուածածին Մարիամ, սեղան աստուածախառն. զոր աւրինակ հրամայեցաւ Մովսեսի անտաշագործ մարդկային հնարաւորութեանց վիմակառոյց արձան ուղղեալ՝ ընդունակ ընծայեալ Աստուծոյ. այսպէս եւ պարկեշտասէր անձն քո անկաւ եւ անփորձ պահեցաւ ի մերաւրէն հարսանեաց. վասն զի շնորհաւք Հոգւոյն Սրբոյ պարսպեալ՝ եղեր ընդունող սեղան երկնային հացին իջելոյն յերկնից, որ կեանս տայ ամենայն աշխարհի:*

77 *Ուրախացի՛ր, Մարիամ, խնդամտաբար սրտիւ հլու եւ միամիտ աղաւնի աւրհնեալդ ի կանայս, եզամիտ Քրիստոսի, որ եւ հրամայեցաւ ըստ Եզեկիէլի. վասն զի դու ես դուռն փակեալ արեւելածագ ելից եւ մտից Տեառն Աստուծոյ Իսրայելի. զի անհասական եւ անճառ խորհուրդք բերիւր երկնապարծ ամենասուրբ կուսութեանդ քո դուռն:*

78 *Դարձեալ ուրախացի՛ր վերստին երկնաբեր աւետեաւք, բերկրեալդ վայելուչ սրտիւ, մայր Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ անփակն եւ անբովանդակն երկնի եւ երկրի մեծագործութեամբ՝ ինքնակամ յաւժարութեամբ սրտիւ բարեհաճեցաւ իննամսեայ ժամանակաւ գեղազարդեալ ի քում հոգէնկար արգանդիդ, մինչեւ ծնար զանդրանիկն արարածոց եւ զարարիչն, որոյ կոչեցաւ անուն Յիսուս, ըստ հրեշտակին առասանութեան:*

79 *Ուրախացի՛ր, Մարիամ աւրհնեալդ ի կանայս, երանելի տեսողաց եւ տարփելի անտեսից, ջրհոր հոգեւորաբուղխ, որ լի գոս աստուածահանճար իմաստաբեր անձկութեամբ, կենդանի անծարաւ ջրոյն, որ սամարուհւոյն տենչասիրեալ սակս նեղավտակ պասքածարաւ երթեւեկութեանն. որով եւ մեծ մարգարէն Դաւիթ թագաւորն Իսրայելի, հոգւոյն եռանդմամբ ցանկայր.* Ո՞ տայր ինձ ըմպել ի ջրոյն Բէթղէէմի որ առ դրանն՝՝: 80 *Եւ յիրաւի առ դրանն դիտաւորութիւն մարգարէին, քանզի մերձ առ դուրսն կայր փառապարգեւ գալուստն Քրիստոսի:* 81 *Եւ երից զաւրավարացն կառամարտից վանեալ զգեղուր այլազգեացն, եւ բերեալ զջուրն ըղձալի առ արքայ, եւ ոչ կամեցաւ ըմպել՝ քանզի ոչ էր հասեալ ի նորա ծերացեալ ժամանակն՝ ծնանել ի քէն Քրիստոս. թէպէտ եւ համազոյգ անձն եւ մարմին մարգարէին եւ հոգի ընդ աստուածատուր իմաստութեանն եւ գիտութեանն, եւ անցեալ ընդ երկրաբարձ ասպարէզս դիւագունդ փաղանգաց, որ եւ թշնամիս առնեն պատրանաւք իւրեանց զմարդիկ Աստուծոյ:*

82 *Ուրախացի՛ր, Մարիամ, տիեզերաբաղձ տուփ ոսկի, զարդարեալ անուշահոտ խնկովք, եւ տաշտ մաքրափայլ իւղեփեցական բուրմամբ. քանզի որպէս ի գունագանագեղ վարդից եւ շուշանաց եւ հովտածիծաղասաղարթ[1] ծիրանաթոր մանուշակացն, վարդագեղեալ ունիս հիւսակ, անհարսնացեալ Մարիամ, պարկեշտասէր վարուք առաքինական սրբութեամբք:* 83 *Վասն որոյ եւ առ ի մէնջ ընկալցիս զբանիցս ընծայումն, որ ոչ երբէք կարաւտաբերիս նուաստութեանս մերոյ դրուատեաց. որոյ գովասանութեան չափ՝ ոչ առ ի մարդկանէ այլ առ ի յԱստուծոյ ընծայ քեզ, ո՛վ Տիրուհի կոյս եւ Աստուածածին Մարիամ:*

84 *Արդ[2] այսպիսի շահատակող[3] եւ հոգեւոր[4] կուսական տաւնախմբութեանս, ո՛վ սիրելիք, բազմայորդոր[5] փութով հաւանեցարո՛ւք[6] ի շնորհավաճառութիւն[7]*

՝՝ Հմմտ. Բ Թագ. Իգ. 15:

1 *Օրինակում՝* հովտածիծանասաղարթ

2 *Ե ունի՝* Արդ յաղագս

3 *Ե* շահատեսակասեր *փխ* շահատակող

4 *Ե* հանդիսաւոր *փխ* հոգեւոր

5 *Ե չիք* բազմայորդոր. *ունի՝* զուարճալից սիրով եւ

6 *Ե* հաւաքեցաց *փխ* հաւանեցարո՛ւք

7 *Ե* շահավանաութիւն *փխ* շնորհավանաութիւն

այսր[1] աւուր, երիտասարդք եւ կուսանք, ծերք եւ տղայք, գեղեցկապէս փութով[2] փոխեցէ՛ք[3] զմարմնաւոր[4] թմբկահարութիւնս ընդ հոգեւորսն[5]. վասն զի այս իսկ է ժամանակ տուրեւառիկ[6] անարգել[7] անխափան ուղեւորիլ[8] յարքայութիւնն[9] երկնից [10]ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

1 *Ե* այսմ
2 *Ե չիք* փութով
3 *Ե* փոխանորդեցէք *փխ* փոխեցէ՛ք
4 *Ե* զմարմնաւորական
5 *Ե ունի՝* հոգեւոր երգարանի
6 *Ե ունի՝* տարեւառիկ հոգեւորոշակ քրիստոսապանծ զօրականացն, զի
7 *Ե ունի՝* անարգել եւ
8 *Ե* ուղղաւորեսցուք
9 *Ե* յարքայութիւն
10 *Ե չիք* ի ... փառք. *ունի՝* բարեխօսութեամբ սուրբ Աստուածածնին եւ ամենայն սրբոց ընդ բացօթեազք հովիւսն եւ ընդ մոգսն հանդիպեալ լուսոյն տեսողութեան, եւ ընդ բոցեղէն հրեշտակաց բազմութիւնսն նուագողական փառատրութիւնս վերառաքել ի բարձունս Հօր եւ Որդւոյ եւ Սրբոյ Հոգւոյն, այժմ եւ միշտ եւ